UNIONIN YLEISEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kolmas jaosto)

9 päivänä syyskuuta 2011 *

Asiassa T-12/06,

Deltafina SpA, kotipaikka Orvieto (Italia), edustajinaan asianajajat R. Jacchia, A. Terranova, I. Van Bael, J.-F. Bellis ja F. Di Gianni,

kantajana,

vastaan

Euroopan komissio, asiamiehinään aluksi A. Whelan ja F. Amato, sittemmin Whelan ja V. Di Bucci ja lopuksi É. Gippini Fournier ja L. Malferrari,

vastaajana,

jossa on kyse vaatimuksesta Deltafinalle [EY] 81 artiklan 1 kohdan mukaisesta menettelystä (Asia COMP/C.38.281/B.2 – Italian raakatupakka-ala) 20.10.2005 tehdyn komission päätöksen K(2005) 4012 lopullinen 2 artiklalla määrätyn sakon kumoamiseksi ja toissijaisesti sen määrän alentamiseksi,

* Oikeudenkäyntikieli: italia.

UNIONIN YLEINEN TUOMIOISTUIN (kolmas jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja J. Azizi sekä tuomarit E. Cremona (esittelevä tuomari) ja S. Frimodt Nielsen,

kirjaaja: johtava hallintovirkamies J. Palacio Gonzáles,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 29.9.2010 pidetyssä istunnossa esitetyn,

on antanut seuraavan

tuomion

Asian tausta

1 Kantaja Deltafina SpA on italialainen yhtiö, jonka pääasiallisena toimintana on raakatupakan ensijalostus ja jalostetun tupakan myynti. Sen omistaa kokonaan Universal Corp. -yhtiö, jonka kotipaikka on Richmondissa (Yhdysvallat).

I *Hallinnollinen menettely*

2 Euroopan yhteisöjen komissio teki 3.–5.10.2001 6.2.1962 annetun asetuksen N:o 17 ([EY 81] ja [EY 82] artiklan ensimmäinen täytäntöönpanoasetus) (EYVL 1962, 13, s. 204) 14 artiklan nojalla tarkastuksia Fédération européenne des transformateurs de tabacin ja Maison des métiers du tabacin tiloissa Brysselissä (Belgia). Samana päivänä Fédération européenne des transformateurs de tabac tiedotti näistä tarkastuksista faksilla kaikille jäsenilleen, myös Associazione professionale trasformatori tabacchi italianille (italialaisten raakatupakan jalostajien toimialajärjestö, jäljempänä APTI), jonka jäsenistöön kuuluvat alan suurimmat yritykset.

3 Komissio teki 3.–5.10.2001 tarkastuksia myös Espanjan kolmen tärkeimmän raakatupakan jalostajan sekä kahden espanjalaisen tupakanjalostajien ja -tuottajien järjestön tiloissa. Tarkastusten kohteena olleet kolme espanjalaista raakatupakan jalostajaa sekä yksi Universal-konserniin kuuluvista yhtiöistä esittivät 16.1.2002 komissiolle yhteisen immuniteettihakemuksen sakoista vapauttamisesta ja sakkojen lieventämisestä kartelleja koskevissa asioissa annetun komission tiedonannon (EYVL 1996, C 207, s. 4; jäljempänä vuoden 1996 yhteistyötiedonanto) mukaisesti.

4 Komissio toimitti 15.1.2002 tietojensaantipyynnöt kahdelle italialaiselle toimialajärjestölle eli APTI:lle, joka edustaa raakatupakan jalostajia, ja Unione italiana tabaccolle (Italian raakatupakan tuottajajärjestöjen liitto, jäljempänä Unitab), joka edustaa raakatupakan tuottajia. APTI vastasi tietojensaantipyyntöön 12.2.2002. Samana päivänä pidettiin APTI:n toimikunnan kokous, jossa keskusteltiin komission tietojensaantipyynnöstä.

5 Deltafina esitti 19.2.2002 komissiolle sakoista vapauttamisesta ja sakkojen lieventämisestä kartelleja koskevissa asioissa annetun komission tiedonannon (EYVL 2002, C 45, s. 3; jäljempänä vuoden 2002 yhteistyötiedonanto) A kohtaan perustuvan sakkoimmuniteettihakemuksen ja toissijaisesti kyseisen tiedonannon B kohtaan perustuvan sakon määrän alentamista koskevan hakemuksen. Immuniteettihakemus koski epäiltyä raakatupakan jalostajien kartellia Italian markkinoilla.

6 Universalin asianajaja ja asiasta vastaava komission kilpailuasioiden pääosaston virkamies keskustelivat puhelimitse 28.2.2002.

7 Komissio ilmoitti 6.3.2002 Deltafinalle, että sen immuniteettihakemus täytti vuoden 2002 yhteistyötiedonannon 8 kohdan b alakohdassa asetetut edellytykset ja että komissio aikoi myöntää sille hallinnollisen menettelyn päätteeksi sakkoimmuniteetin kaikkien Deltafinan toimittamien todisteiden perusteella komission tutkinnassa todettavien rikkomusten osalta edellyttäen, että Deltafina täyttää kyseisen tiedonannon 11 kohdassa mainitut edellytykset.

8 Komissio sekä Deltafinan ja Universalin edustajien välillä järjestettiin 14.3.2002 kokous, jossa keskusteltiin Deltafinan ja komission välisen yhteistyön tarkemmista yksityiskohdista (jäljempänä 14.3.2002 pidetty kokous). Kokouksessa oli esillä muun muassa kysymys Deltafinan immuniteettihakemuksen salassa pitämisestä.

9 Deltafina toimitti komissiolle lisätietoja 19., 21., 25. ja 26.3.2002.

10 Deltafinan edustajat ja asiasta vastaava komission virkamies kävivät 22.3.2002 puhelinkeskustelun, jossa käsiteltiin useita Deltafinan ja komission väliseen yhteistyöhön liittyviä kysymyksiä.

11 Universalin ulkopuolinen oikeudellinen neuvonantaja ilmoitti 2.4.2002 italialaisten raakatupakan ensijalostajien Transcatab SpA:n ja Dimon Italia Srl:n emoyhtiöiden Standard Commercial Corp:n (jäljempänä SCC) ja Dimon Inc:n ulkopuolisille oikeudellisille neuvonantajille, että Deltafina oli esittänyt komissiolle Italian tupakkamarkkinoilla toimivia jalostajakartelleja koskevan immuniteettihakemuksen.

12 APTI:n toimikunnan kokous pidettiin aamulla 4.4.2002. Tässä kokouksessa Deltafinan toimitusjohtaja ilmoitti läsnäolijoille, että yritys oli aloittanut vuoden 2002 yhteistyötiedonannossa tarkoitetun yhteistyön komission kanssa ja toimittanut sille asiakirjoja kartellin paljastamiseksi.

13 Saman päivän iltapäivällä eli 4.4.2002 myös Dimon Italia ja Transcatab, joiden edustajat olivat läsnä edellä mainitussa APTI:n kokouksessa, esittivät vuoden 2002 yhteistyötiedonannon perusteella suotuisaa kohtelua koskevat hakemukset (Dimon Italia klo 16.15 ja Transcatab klo 18.47).

14 Komissio teki 18. ja 19.4.2002 asetuksen N:o 17 14 artiklan nojalla tarkastuksia Dimon Italian ja Transcatabin sekä Trestina Azienda Tabacchi SpA:n (jäljempänä Trestina) ja Romana Tabacchi SpA:n tiloissa.

15 Deltafina toimitti komissiolle uusia lisätietoja 18.4.2002 ja 17.5.2002.

16 Deltafinan edustajien ja komission yksiköiden välillä järjestettiin vielä kaksi kokousta 29.5.2002 ja 11.7.2002.

17 Komissio ilmoitti 8.10.2002 Dimon Italialle ja Transcatabille, että nämä olivat ensimmäinen ja toinen yritys, jotka olivat toimittaneet todisteita kilpailusääntöjen rikkomisesta vuoden 2002 yhteistyötiedonannossa tarkoitetulla tavalla, ja että se aikoi siis myöntää niille hallinnollisen menettelyn päätteeksi alennuksen, jonka suuruus oli 30–50 prosenttia ja 20–30 prosenttia sen sakon määrästä, joka niille olisi mahdollisesti todettujen rikkomisten perusteella määrätty.

18 Komissio lähetti 25.2.2004 väitetiedoksiannon useille yrityksille ja yritysten yhteenliittymille, joiden joukossa olivat Deltafina, Universal, Dimon Italia ja Transcatab.

19 Kuulemistilaisuus, johon Deltafina osallistui, pidettiin 22.6.2004. Tilaisuuden aikana yksi Dimon Italian edustajista kiinnitti komission huomiota kahteen asiakirja-aineistoon liitettyyn asiakirjaan, joissa tehtiin selkoa Deltafinan toimitusjohtajan 4.4.2002 pidetyssä APTI:n kokouksessa esittämistä lausunnoista – nimittäin Dimon Italian edustajien käsin kirjoittamiin muistioihin, jotka komissio oli kopioinut tämän yhtiön tiloissa 18.4.2002 suorittamansa tarkastuksen yhteydessä.

20 Komissio antoi 21.12.2004 lisäyksen 25.2.2004 antamaansa väitetiedoksiantoon (jäljempänä lisäys). Lisäyksellä se tiedotti Deltafinalle ja muille asianomaisille yrityksille, ettei se aikonut myöntää Deltafinalle sakkoimmuniteettia, koska yritys ei ollut noudattanut vuoden 2002 yhteistyötiedonannon 11 kohdan a alakohdassa asetettua yhteistyövelvoitetta.

21 Lisäyksestä järjestettiin kuulemistilaisuus 1.3.2005. Sen jälkeen komissio sai Universalilta, Deltafinalta, Dimonilta ja SCC:ltä uusia huomautuksia.

II *Riidanalainen päätös*

22 Kuultuaan kilpailunrajoituksia ja määräävää markkina-asemaa käsittelevää neuvoa-antavaa komiteaa ja otettuaan huomioon kuulemismenettelystä vastaavan neuvonantajan lopullisen kertomuksen komissio teki 20.10.2005 [EY] 81 artiklan 1 kohdan mukaisesta menettelystä (asia COMP/C.38.281/B.2 – Raakatupakka-ala – Italia) päätöksen K(2005) 4012 (jäljempänä riidanalainen päätös), jonka tiivistelmä julkaistiin 13.12.2006 Euroopan unionin virallisessa lehdessä (EUVL L 353, s. 45).

23 Riidanalainen päätös annettiin tiedoksi Deltafinalle 10.11.2005.

24 Päätös sisältää muun muassa seuraavat säännökset:

”*1 artikla*

1. Deltafina – –, Universal – – ovat rikkoneet [EY] 81 artiklan 1 kohtaa tekemällä sopimuksia ja/tai osallistumalla yhdenmukaistettuihin menettelytapoihin Italian raakatupakka-alalla jäljempänä mainittujen ajanjaksojen aikana.

Rikkomiset tapahtuivat seuraavina ajanjaksoina:

a) Deltafina, Universal – –, 29 päivästä syyskuuta 1995 19 päivään helmikuuta 2002;

– –

2 artikla

Edellä 1 artiklassa tarkoitetuista rikkomisista määrätään seuraavat sakot:

a) Deltafina ja Universal, yhteisvastuullisesti: 30 miljoonaa euroa.”

25 Riidanalainen päätös perustuu jäljempänä esitettyihin seikkoihin.

A *Kilpailusääntöjen rikkominen ja siitä vastuuseen joutuminen*

26 Riidanalaisessa päätöksessä esittämiensä tosiseikkojen kuvauksen ja oikeudellisen arvioinnin jälkeen komissio katsoi toteen näytetyksi, että Deltafina on yhdessä useiden muiden yritysten kanssa osallistunut suoraan EY 81 artiklan 1 kohdassa kiellettyihin sopimuksiin ja/tai yhdenmukaistettuihin menettelytapoihin. Nyt tarkasteltavassa asiassa ei kyseenalaisteta tätä päätelmää.

27 Tämän jälkeen komissio tarkasteli riidanalaisessa päätöksessä kysymystä siitä, voivatko emoyhtiöt joutua vastuuseen kartelliin osallistuneiden tytäryhtiöidensä kilpailusääntöjä rikkovasta käyttäytymisestä, ja totesi, että Deltafinan ja sen emoyhtiön Universalin on katsottava olevan yhdessä vastuussa kilpailusääntöjen rikkomisesta ja että ne ovat siten kumpikin riidanalaisen päätöksen adressaatteja.

B *Sakon määrän laskeminen*

1. Sakon perusmäärän määrittäminen

28 Deltafinalle määrättävän sakon laskemisesta komissio ensinnäkin huomautti riidanalaisen päätöksen 357 perustelukappaleessa, että sakon määrän vahvistamisessa on otettava huomioon kaikki käsiteltävän asian olosuhteet ja erityisesti rikkomisen vakavuus ja kesto [EY] 81 ja [EY] 82 artiklassa vahvistettujen kilpailusääntöjen täytäntöönpanosta 16.12.2002 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1/2003 (EYVL 2003, L 1, s. 1) 23 artiklan 3 kohdan mukaisesti.

29 Komissio tutki ensin rikkomisen vakavuuden. Se muistutti, että rikkomisen vakavuuden arvioinnissa on otettava huomioon rikkomisen laatu, sen todellinen vaikutus markkinoihin, jos se on mitattavissa, ja asian kannalta merkityksellisten maantieteellisten markkinoiden laajuus (riidanalaisen päätöksen 365 perustelukappale).

30 Tämän jälkeen komissio totesi, että Italian raakatupakan tuotanto vastasi 38:aa prosenttia Euroopan unionin kiintiötuotannosta ja että sen kokonaisarvo oli 67 338 miljoonaa euroa vuonna 2001 eli rikkomisen viimeisenä kokonaisena vuotena (riidanalaisen päätöksen 366 perustelukappale).

31 Komissio totesi rikkomisen laadusta, että rikkominen oli erittäin vakava, koska se muodostui raakatupakkalajien hintojen vahvistamisesta Italiassa ja ostettujen määrien jakamisesta (riidanalaisen päätöksen 367 perustelukappale).

32 Riidanalaisen päätöksen 368 perustelukappaleessa komissio huomautti vielä viittaamalla riidanalaisen päätöksen siihen osaan, joka käsittelee kilpailun rajoittamisen arviointia (277 perustelukappale ja sitä seuraavat kappaleet), että ostokartelli voi vääristää tuottajien halukkuutta tiettyyn tuotokseen samoin kuin rajoittaa jalostajien keskinäistä kilpailua tuotantoketjun loppupäässä. Se totesi myös tästä olevan kyse erityisesti silloin, kun – kuten nyt käsiteltävässä tapauksessa – sillä tuotteella, tässä tapauksessa raakatupakalla, johon kartelli vaikuttaa, on merkittävä ”panos” tuotantoketjun loppupään toimijoiden toimintoihin (nyt käsiteltävässä tapauksessa tupakan ensijalostukseen ja jalostetun tupakan myyntiin).

33 Komissio totesi edellä esitettyjen seikkojen perusteella, että Deltafinan rikkomusta on pidettävä erittäin vakavana (riidanalaisen päätöksen 369 perustelukappale).

34 Edelleen komissio totesi, että sakon määrää vahvistettaessa on otettava huomioon kunkin yrityksen painoarvo ja sen lainvastaisen käyttäytymisen todennäköiset seuraukset. Komission mukaan sakot oli siten vahvistettava kunkin kyseessä olevan osapuolen markkina-aseman perusteella. Tästä se totesi, että Deltafinalle määrätyn sakon laskentapohjan oli oltava kaikkein suurin, sillä sen oli todettu olevan kaikkein suurin ostaja, koska sen markkinaosuus oli vuonna 2001 ollut noin 25 prosenttia (riidanalaisen päätöksen 370–372 perustelukappale).

35 Komissio kuitenkin katsoi, että yksinomaan markkina-asemaa kuvastavalla laskentapohjalla ei olisi riittävän varoittavaa vaikutusta Deltafinaan, sillä suhteellisen pienestä liikevaihdostaan huolimatta Deltafina kuuluu monikansalliseen konserniin, joka on yhtenä tupakan maailman tärkeimmistä jälleenmyyjistä taloudellisesti ja rahoituksellisesti huomattavan vahva ja joka toimii tupakkateollisuudessa eri tasoilla ja erilaisilla maantieteellisillä markkinoilla (riidanalaisen päätöksen 374 perustelukappale).

36 Tämän perusteella komissio katsoi tehdäkseen sakosta varoittavan, että kullekin yritykselle määritettyyn laskentapohjaan oli sovellettava sen koon mukaan määräytyvää kerrointa. Deltafinaan sovellettiin kerrointa 1,5. Riidanalaisen päätöksen 376 perustelukappaleessa komissio vahvisti Deltafinan sakon laskentapohjaksi tämän kertoimen mukaisesti 37,5 miljoonaa euroa.

37 Komissio korotti laskentapohjaa 60 prosenttia rikkomisen keston perusteella (riidanalaisen päätöksen 377 perustelukappale), joten Deltafinalle määrätyn sakon perusmääräksi vahvistettiin 60 miljoonaa euroa (riidanalaisen päätöksen 379 perustelukappale).

2. Lieventävät olosuhteet

38 Lieventävänä olosuhteena komissio otti huomioon Deltafinan todellisen yhteistyön menettelyssä vuoden 2002 yhteistyötiedonannon soveltamisalan ulkopuolella. Ensin komissio muistutti, ettei Deltafina riidanalaisen päätöksen 43 kohdassa ja sitä seuraavissa kohdissa esitetyistä syistä enää täyttänyt edellytyksiä lopullisen sakkoimmuniteetin tai sakon alennuksen myöntämiseksi vuoden 2002 yhteistyötiedonannon perusteella (riidanalaisen päätöksen 385 perustelukappale).

39 Seuraavaksi komissio huomautti, että niissä tapauksissa, joihin voidaan soveltaa vuoden 2002 yhteistyötiedonantoa, menettelyyn osallistuvien yritysten yhteistyötä on periaatteessa arvioitava ainoastaan kyseisen tiedonannon perusteella. Se lisäsi, että kun on periaatteessa sovellettava vuoden 2002 yhteistyötiedonantoa, menettelyn osapuolen yhteistyö voidaan ottaa huomioon asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohdan ja

[HT] 65 artiklan 5 kohdan mukaisesti määrättävien sakkojen laskennassa annettujen suuntaviivojen (EYVL 1998, C 9, s. 3; jäljempänä suuntaviivat) mukaisena sakkoa lieventävänä olosuhteena ainoastaan poikkeustapauksissa (riidanalaisen päätöksen 386 ja 387 perustelukappale).

40 Komissio katsoi, että Deltafinan tapaus oli tällainen kahdesta syystä. Ensinnäkin Deltafina oli ensimmäinen yritys, joka esitti hakemuksen vuoden 2002 yhteistyötiedonannon soveltamisesta (vain joitakin päiviä tiedonannon hyväksymisen jälkeen), ja samalla ensimmäinen yritys, jolle komissio myönsi ehdollisen immuniteetin. Lisäksi kyseessä oli ensimmäinen päätös, joka koski vuoden 2002 yhteistyötiedonannon 11 kohdassa tarkoitetun immuniteettihakemuksen esittäneille yrityksille asetettujen yhteistyövaatimusten noudattamatta jättämisestä määrättäviä seuraamuksia. Toiseksi komissio myönsi, että Deltafina oli alusta lähtien avustanut merkittävästi komission tutkintaa ja jatkanut avustamista koko menettelyn ajan lukuun ottamatta niitä tekijöitä, joiden perusteella komissio kieltäytyi myöntämästä Deltafinalle lopullista immuniteettia (riidanalaisen päätöksen 388–390 perustelukappale).

41 Näistä syistä komissio suhtautui suopeasti Deltafinan yhteistyöhön menettelyn aikana. Komissio lisäsi, ettei Deltafina myöskään ollut missään vaiheessa kiistänyt riidanalaisen päätöksen kohteena olleita tosiseikkoja. Näiden tekijöiden ja yleensäkin Deltafinan menettelyn aikaisen käyttäytymisen perusteella komissio katsoi, että sen sakkoa oli alennettava 50 prosenttia (riidanalaisen päätöksen 391–398 perustelukappale).

42 Tämän lieventävän olosuhteen perusteella komissio vahvisti Deltafinalle ja Universalille yhteisvastuullisesti määrättävän sakon määräksi 30 miljoonaa euroa.

C *Deltafinan immuniteettihakemus*

43 Seuraavaksi komissio esittää riidanalaisessa päätöksessä syyt, joiden perusteella se katsoi, ettei Deltafinalle voitaisi myöntää vuoden 2002 yhteistyötiedonannossa tarkoitettua sakkoimmuniteettia.

44 Komissio selittää, että tutkittuaan Deltafinan sakkoimmuniteettihakemuksen ja todettuaan sen vuoden 2002 yhteistyötiedonannon 8 kohdan b alakohdassa asetettujen edellytysten mukaiseksi se päätti myöntää Deltafinalle ehdollisen immuniteetin sillä edellytyksellä, että kaikki yhteistyötiedonannon 11 kohdassa asetetut edellytykset täyttyvät samanaikaisesti, ja yksi näistä edellytyksistä oli yhteistyövelvoitteen noudattaminen [tiedonannon 11 kohdan a alakohta] (riidanalaisen päätöksen 405–409 perustelukappale).

45 Riidanalaisen päätöksen 410 perustelukappaleessa komissio kuitenkin mainitsee 22.6.2004 järjestetyssä kuulemisessa ilmenneen, että Deltafina olikin paljastanut immuniteettihakemuksensa edellä 12 kohdassa mainitussa APTI:n toimikunnan kokouksessa, johon myös Dimon Italian, Transcatabin ja Trestinan edustajat olivat osallistuneet, ja ennen kuin komissiolla oli tilaisuus tehdä kartellia koskevia tarkastuksia. Komissio huomauttaa myös, että lisäyksessä esitettiin näistä seikoista väitteitä Deltafinaa vastaan (ks. edellä 20 kohta).

46 Komissio siis tutki ensin yksityiskohtaisesti asian kannalta merkitykselliset tosiseikat, joiden perusteella se päätteli, ettei Deltafina ollut noudattanut vuoden 2002 yhteistyötiedonannon 11 kohdassa asetettuja edellytyksiä.

1. Merkitykselliset tosiseikat

47 Komissio väittää, että kysymys Deltafinan immuniteettihakemuksen salassapidosta oli esillä 14.3.2002 pidetyssä kokouksessa. Komission mukaan sen yksiköt mainitsivat kokouksen kuluessa selvästi, että ne aikoivat tehdä Deltafinan paljastamaan kartelliin kohdistuvia yllätystarkastuksia, että tarkastukset voitaisiin tehdä vasta 18.–20.4.2002 ja että immuniteettihakemus olisi pidettävä salassa, jotteivät kilpailijat saisi tietää ennalta tarkastuksista eikä tarkastusten tehokkuus vaarantuisi (riidanalaisen päätöksen 412 perustelukappale).

48 Komissio huomauttaa vielä, että Deltafina oli tässä kokouksessa selittänyt komission yksiköille, että sen olisi vaikea pitää immuniteettihakemuksensa salassa tarkastusten määräaikaan asti useastakin syystä; ensinnäkin Deltafina ja sen kilpailijat kokoontuisivat lähiaikoina APTI:ssä, jolloin hakemusta olisi vaikea salata, toiseksi hakemuksesta olisi väistämättä tiedotettava Deltafinan keskijohdolle (noin 15 henkilöä) ja kolmanneksi immuniteettihakemuksesta jouduttaisiin ilmoittamaan eräiden rahoitustoimien yhteydessä, joihin Universal osallistui Yhdysvalloissa (riidanalaisen päätöksen 412 kohta).

49 Komissio toistaa riidanalaisen päätöksen 413–415 perustelukappaleessa komission yksiköiden 14.3.2002 pidetystä kokouksesta laatiman sisäisen muistion sekä Universalin edustajan samasta kokouksesta tekemien muistiinpanojen sisällön.

50 Lisäksi komissio huomauttaa riidanalaisen päätöksen 416 perustelukappaleessa, että sen yksiköt olivat pyytäneet Deltafinaa 14.3.2002 pidetyssä kokouksessa toimittamaan niille tiettyjä tietoja, jotta ne voisivat tehdä tarkastuksia paikalla. Riidanalaisen päätöksen 417 perustelukappaleessa viitataan 15.3.2002 päivättyyn komission yksiköiden

sisäiseen muistioon, jossa esitetään yhteenveto asioiden etenemisestä edellisenä iltana pidetyn kokouksen jälkeen. Riidanalaisen päätöksen 418 perustelukappaleessa on ote 1.3.2002 pidetyn Deltafinan hallituksen kokouksen pöytäkirjasta, jossa yhtiön hallitus toteaa, että kartelli on saatava välittömästi lopettamaan lainvastainen käyttäytymisensä, ja kehottaa kaikkia osallistujia pitämään immuniteettihakemuksen tiukasti salassa.

51 Komissio viittaa seuraavaksi Deltafinan toimitusjohtajan 4.4.2002 pidetyssä APTI:n kokouksessa antamaan lausuntoon ja nojautuu tässä ensinnäkin Dimon Italian asianajajien 22.6.2004 pidetyssä kuulemisessa mainitsemien kahden asiakirjan sisältöön ja toiseksi Deltafinan toimitusjohtajan itsensä allekirjoittamaan muistioon, jossa selostetaan sanatarkasti, miten immuniteettihakemuksen paljastaminen kokouksessa oli tapahtunut (riidanalaisen päätöksen 421–426 perustelukappale).

52 Komissio huomauttaa, että asian paljastumispäivänä myös Dimon Italia ja Transcatab esittivät vuoden 2002 yhteistyötiedonannon soveltamista koskevat hakemukset ja ettei näissä hakemuksissa ollut mainintaa Deltafinan toimitusjohtajan APTI:n kokouksessa antamista lausunnoista (riidanalaisen päätöksen 427 perustelukappale).

53 Riidanalaisesta päätöksestä ilmenee, että komission yksiköiden ja Deltafinan välillä pidettiin 29.5.2002 toinen kokous, jossa komissio ja Deltafina eivät kumpikaan ottaneet esille kysymystä asian luottamuksellisuudesta eikä Deltafina ilmoittanut paljastaneensa immuniteettihakemuksensa Dimon Italialle ja Transcatabille 4.4.2002 pidetyssä APTI:n kokouksessa (riidanalaisen päätöksen 429 perustelukappale).

2. Deltafinan syyksi luettava vuoden 2002 yhteistyötiedonannon 11 kohdan a alakohdassa asetetun velvoitteen noudattamatta jättäminen

54 Komissio väittää riidanalaisessa päätöksessä, että vuoden 2002 yhteistyötiedonannon 11 kohdan a alakohdassa asetettu yhteistyövelvoite on olennainen osa sen ja Deltafinan ehdollisen immuniteetin myöntämisen yhteydessä tekemää sopimusta. Komission mukaan velvoitteen tulkinnassa on otettava huomioon se komission immuniteetin myöntämisessä noudattama periaate, jonka mukaan hakijan antamien tietojen on vaikutettava ratkaisevasti tutkinnan aloittamiseen tai kartellin tekemien rikkomusten toteamiseen. Tämän periaatteen perusteella yhteistyövelvoite ei komission mukaan rajoitu pelkästään rikkomista koskevien todisteiden toimittamiseen, vaan hakijan on lisäksi pidättäydyttävä toteuttamasta sellaisia toimenpiteitä, jotka ovat omiaan vaarantamaan komission kyvyn tutkia kilpailusääntöjen rikkomista ja/tai todeta se (riidanalaisen päätöksen 431 ja 432 perustelukappale).

55 Riidanalaisen päätöksen 433 perustelukappaleessa todetaan, että nyt tarkasteltavan kaltaisessa tilanteessa, jossa komissio ei ole aloittanut tarkastuksia eikä alalla vielä tiedetä lähestyvistä tarkastuksista, immuniteettihakemuksen olemassaolon paljastuminen vaarantaa vakavasti ja peruuttamattomasti komission kyvyn tehdä tehokkaasti tarkastuksia ja todeta rikkominen. Komission mukaan vuoden 2002 yhteistyötiedonannon tehokas vaikutus edellyttää sitä, etteivät suotuisaa kohtelua pyytäneet yritykset vaaranna käyttäytymisellään komission tarkastuksia. Yritykset eivät siis voi väittää, että niille olisi syntynyt perusteltu luottamus siihen, ettei salassapito voi sisältyä vuoden 2002 yhteistyötiedonannon 11 kohdan a alakohdassa asetettuun velvoitteeseen, koska salassapitoa ei nimenomaisesti mainita kyseisessä tiedonannossa. Näin ollen sitä, että immuniteetin hakija täysin tietoisesti ja harkitusti paljastaa asian kilpailijoilleen, on komission mukaan pidettävä vuoden 2002 yhteistyötiedonannon 11 kohdan a alakohdassa asetetun yhteistyövelvoitteen noudattamatta jättämisenä.

56 Komissio lisää, että ”luontainen jännite” tämän velvoitteen ja sen vuoden 2002 yhteistyötiedonannon 11 kohdan b alakohdassa asetetun velvoitteen välillä, jonka mukaan

hakijan on lopetettava osallistumisensa kilpailusääntöjen rikkomiseen viimeistään ajankohtana, jolloin se hakee immuniteettia, ei oikeuta hakijaa tietoisesti ilmoittamaan immuniteettihakemuksestaan kartellin muille jäsenille. Tämä tilanne on eri kuin se, jossa hakija joutuu väistämättä toteuttamaan toimenpiteitä, jotka voivat saada kartellin muut jäsenet epäilemään sitä tällaisen hakemuksen esittämisestä (riidanalaisen päätöksen 434 perustelukappale).

57 Lisäksi komissio katsoo asian erityisolosuhteiden osoittavan, että Deltafina tiesi hyvin hakemuksen salassapidon olevan osa sille kuuluvaa yhteistyövelvoitetta. Komission mukaan tämä ilmenee selvästi etenkin Deltafinan hallituksen 1.3.2002 tekemästä päätöksestä, jossa pyydettiin noudattamaan asiassa ”ehdotonta luottamuksellisuutta” (ks. riidanalaisen päätöksen 418 perustelukappale ja edellä 50 kohta), sekä Deltafinan toimitusjohtajan omasta lausunnosta, jonka mukaan Deltafinan päätöksestä aloittaa yhteistyö komission kanssa ”voitiin ilmoittaa muille yrityksille ainoastaan hyvin harkitusti ja tarpeen vaatiessa” (riidanalaisen päätöksen 440 perustelukappale).

58 Edellä esitetyt merkitykselliset tosiseikat ja vuoden 2002 yhteistyötiedonannon 11 kohdan a alakohdan ulottuvuuden huomioon ottaen komissio katsoo, ettei Deltafina noudattanut tätä edellytystä. Vaikka Deltafina tiesi komission aikovan tehdä tarkastuksia paikalla 18.–20.4.2002, sen toimitusjohtaja ilmoitti harkitusti immuniteettihakemuksesta kahdelle tärkeimmälle kilpailijalleen ennen kuin tarkastuksia ehdittiin tehdä (riidanalaisen päätöksen 441 perustelukappale).

59 Lisäksi komissio huomauttaa riidanalaisen päätöksen 442 perustelukappaleessa, että Deltafinan käyttäytyminen oli omiaan vaarantamaan tarkastusten tulokset, minkä Deltafina hyvin tiesi tai mikä sen olisi ainakin pitänyt tietää varsinkin, kun komissio oli nimenomaisesti ilmoittanut aikovansa tehdä lähiaikoina yllätystarkastuksia ja

pyytänyt sitä pitämään immuniteettihakemuksensa salassa, jotta näiden tarkastusten tulokset eivät vaarantuisi. Komission mukaan on kuitenkin mahdoton määrittää, onko asian paljastumisesta tosiasiallisesti aiheutunut haittaa tarkastuksille, eikä tämä seikka missään tapauksessa ole ratkaiseva arvioitaessa Deltafinan vastuuta rikkomisesta (riidanalaisen päätöksen 443 perustelukappale).

60 Tästä kysymyksestä komissio toteaa, että 14.3.2002 pidetyssä kokouksessa käydyt keskustelut ja komission sen jälkeinen käyttäytyminen osoittavat epäilyksettä, ettei komissio ole missään vaiheessa myöntänyt, että Deltafina joutuisi väistämättä ilmaisemaan kilpailijoilleen pyytäneensä komissiota soveltamaan vuoden 2002 yhteistyötiedonantoa ja ettei tarkastuksia näin ollen voitaisikaan tehdä. Komissio väittää päinvastoin maininneensa nimenomaisesti, että asia olisi pidettävä salassa vielä ainakin kuukauden verran, jotta se ehtisi valmistella tarkastuksiaan, pyytäneensä Deltafinaa toimittamaan tarkastuksissa tarvittavat tiedot ja aloittaneensa tarkastusten valmistelut heti kokousta seuraavana päivänä (riidanalaisen päätöksen 446 ja 447 perustelukappale).

61 Komissio vahvistaa myöntäneensä, että Deltafinan olisi käytännössä vaikea pitää immuniteettihakemus salassa ja että tarkastuksista olisi varsin todennäköisesti luovuttava, jos Deltafina joutuisi paljastamaan asian kilpailijoilleen. Komissio kuitenkin katsoo, että Deltafina on tässä tapauksessa täysin harkitusti ja vapaaehtoisesti paljastanut immuniteettihakemuksensa APTI:n kokouksessa. Tämänkaltainen menettely ei ole oikeutettua immuniteettihakemusten yhteydessä (riidanalaisen päätöksen 444, 448 ja 450 perustelukappale).

62 Riidanalaisen päätöksen 449 perustelukappaleessa todetaan, että se, ettei Deltafina missään vaiheessa ilmaissut komissiolle paljastaneensa asian, osoittaa, ettei se edes odottanut komission hyväksyvän menettelytapaansa.

63 Komissio mainitsee Deltafinan väittäneen hallinnollisen menettelyn aikana, ettei asian paljastaminen ollut suinkaan harkittua vaan johtui lähinnä kilpailijoiden Deltafinaan kohdistamista paineista. Komissio kuitenkin katsoo, että vaikka rikkomisen lopettamisesta heti immuniteettihakemuksen jälkeen voi aiheutua hakijalle käytännön vaikeuksia, Deltafina ei ole osoittanut, missä määrin lainvastaisiin menettelytapoihin osallistumisen lopettaminen ja kieltäytyminen tapaamasta kilpailijoitaan ”voivat haitata sen laillista markkinakäyttäytymistä”. Komission mukaan varsinkaan sellainen vertaispainostus, josta ei aiheudu hakijalle vakavaa ja välitöntä uhkaa, ei voi sulkea pois asian paljastamisen tahallisuutta. Koska Deltafinan toimitusjohtaja ei toiminut minkään pakottavan uhan alaisena, komissio päättelee, että immuniteettihakemuksen paljastaminen APTI:n kokouksessa on ollut harkittua (riidanalaisen päätöksen 451–453 perustelukappale).

64 Lopuksi komissio katsoo, että se, että Universalin ulkopuolinen oikeudellinen neuvonantaja Dimon Italian ja Transcatabin emoyhtiöiden ulkopuolisten oikeudellisten neuvonantajien painostuksesta vahvisti 2.4.2002 Deltafinan esittäneen komissiolle immuniteettihakemuksen, ei vielä sinällään riitä oikeuttamaan eikä hyvittämään Deltafinan syyksi luettua yhteistyövelvoitteen noudattamatta jättämistä. Komissio toteaa, ettei asian paljastumisella Yhdysvalloissa ole ensinnäkään osoitettu olevan mitään yhteyttä Deltafinan toimitusjohtajan käyttäytymiseen, ettei komission asettaman yhteistyövelvoitteen ilmeistä rikkomista voida toiseksi käyttää perusteluna saman velvoitteen myöhemmälle rikkomiselle (ex iniuria non oritur ius) ja ettei SCC:n ja Dimonin ulkopuolisten oikeudellisten neuvonantajien painostuksesta ole kolmanneksi esitetty mitään muuta näyttöä kuin viesti, jonka SCC:n ulkopuolinen oikeudellinen neuvonantaja oli jättänyt Universalin oikeudellisen neuvonantajan puhelinvastaajaan (riidanalaisen päätöksen 454–459 perustelukappale).

65 Komissio huomauttaa joka tapauksessa, ettei Universal ilmoittanut välittömästi komissiolle, että sen ulkopuolinen oikeudellinen neuvonantaja oli paljastanut hakemuksen (riidanalaisen päätöksen 459 perustelukappale).

66 Riidanalaisen päätöksen 460 perustelukappaleessa komissio päättelee edellä esitetyistä syistä, ettei Deltafina ollut noudattanut sille vuoden 2002 yhteistyötiedonannon 11 kohdan a alakohdassa asetettua yhteistyövelvoitetta ja ettei sille siis voitu myöntää sakkoimmuniteettia. Näin ollen Deltafinalle oli määrättävä sakko kyseisistä rikkomisista.

Oikeudenkäyntimenettely ja asianosaisten vaatimukset

67 Deltafina nosti nyt käsiteltävän kanteen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kirjaamoon 19.1.2006 toimittamallaan kannekirjelmällä.

68 Deltafina pyysi 26.6.2006 päivätyllä kirjeellä, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin määräisi komission esittämään erään vastineeseen liitetyn asiakirjan kokonaisuudessaan. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kirjaamosta ilmoitettiin Deltafinalle 22.11.2006 päivätyllä kirjeellä, että sen kolmannen jaoston puheenjohtaja oli päättänyt hylätä pyynnön.

69 Deltafina ilmoitti unionin yleiselle tuomioistuimelle 16.9.2010 päivätyllä kirjeellä luopuvansa kuudennesta kanneperusteestaan.

70 Unionin yleinen tuomioistuin (kolmas jaosto) päätti esittelevän tuomarin kertomuksen perusteella aloittaa suullisen käsittelyn.

71 Asianosaisten lausumat ja vastaukset unionin yleisen tuomioistuimen kysymyksiin kuultiin 29.9.2010 pidetyssä istunnossa.

72 Deltafina vaatii, että unionin yleinen tuomioistuin

– kumoaa sille riidanalaisen päätöksen 2 artiklassa määrätyn sakon

– toissijaisesti alentaa sille määrätyn sakon määrää

– velvoittaa komission korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

73 Komissio vaatii, että unionin yleinen tuomioistuin:

– hylkää kanteen

– velvoittaa Deltafinan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Oikeudellinen arviointi

74 Deltafina vetoaa vaatimustensa tueksi seitsemään kanneperusteeseen.

75 Ensimmäiset neljä kanneperustetta ovat ensisijaisia, ja niillä pyritään riidanalaisen päätöksen kumoamiseen siltä osin kuin siinä velvoitetaan Deltafina maksamaan sakko. Ensimmäisen kanneperusteen mukaan komissio teki ilmeisen arviointivirheen, koska sakkoimmuniteetin poistaminen perustuu virheelliseen perusolettamaan.

Toisen kanneperusteen mukaan komissio teki ilmeisen arviointivirheen, kun se katsoi, ettei Deltafina noudattanut vuoden 2002 yhteistyötiedonannon 11 kohdan a alakohdassa asetettua yhteistyövelvoitetta. Kolmannen kanneperusteen mukaan komissio teki ilmeisen arviointivirheen, kun se poisti sakkoimmuniteetin sillä perusteella, että Deltafinan immuniteettihakemuksen paljastaminen oli vaarantanut tutkinnan. Neljäs kanneperuste koskee luottamuksensuojan periaatteen, hyvän hallinnon periaatteen ja suhteellisuusperiaatteen loukkaamista.

76 Kolme viimeistä kanneperustetta ovat toissijaisia, ja niillä pyritään Deltafinalle määrätyn sakon alentamiseen. Viidennen kanneperusteen mukaan komissio loukkasi suhteellisuusperiaatetta vahvistamalla sakon laskentapohjan liian suureksi. Kuudennen kanneperusteen mukaan komissio teki virheen, kun se katsoi Universalin olevan yhteisvastuussa Deltafinan käyttäytymisestä ja määräsi tällä perusteella Deltafinalle kohtuuttoman suuren sakon. Seitsemännen kanneperusteen mukaan lieventäviä olosuhteita on arvioitu virheellisesti.

77 Deltafina luopui kuudennesta kanneperusteestaan 16.9.2010 päivätyllä kirjeellä, joten sitä ei ole tarpeen tutkia.

I *Ensisijaiset kanneperusteet*

78 Alustavasti on huomautettava, että Deltafinan kolme ensimmäistä kanneperustetta koskevat kaikki virheitä, joiden perusteella riidanalaista päätöstä väitetään lainvastaiseksi siltä osin kuin komissio ei myöntänyt Deltafinalle sakkoimmuniteettia, koska se katsoi Deltafinan rikkoneen vuoden 2002 yhteistyötiedonannon 11 kohdan a alakohdassa asetettua yhteistyövelvoitetta.

79 Koska nämä kolme kanneperustetta liittyvät läheisesti toisiinsa, ne on tutkittava yhdessä.

A *Kolme ensimmäistä kanneperustetta: ilmeiset arviointivirheet siltä osin kuin Deltafinalle ei myönnetty lopullista sakkoimmuniteettia*

1. Asianosaisten lausumat

80 Ensimmäisessä kanneperusteessaan Deltafina väittää, että Deltafinan sakkoimmuniteetin poistaminen perustuu ilmeiseen tosiseikkoja koskevaan virheeseen, koska komissio on virheellisesti lähtenyt siitä perusolettamasta, etteivät italialaiset raakatupakan jalostajat tienneet komission tutkinnasta.

81 Deltafina väittää riidanalaisen päätöksen 433 perustelukappaleesta ilmenevän, että komissio katsoi Deltafinan toimitusjohtajan 4.4.2002 pidetyssä kokouksessa antaman lausunnon merkitsevän yhteistyövelvoitteen rikkomista, koska se uhkasi vaarantaa tutkinnan tehokkuuden. Deltafinan mukaan komissio vahvistaa kyseisessä perustelukappaleessa, että immuniteettihakemuksen olemassaolon paljastuminen on voinut houkutella kartellin muut jäsenet tuhoamaan tai kätkemään todisteita. Deltafinan mukaan tällaisen näkemyksen pitäminen perusteltuna edellyttäisi kuitenkin ennen kaikkea sitä, ettei alalla vielä tiedetty tutkinnasta eikä yllätystarkastusten mahdollisuudesta. Ainoastaan siinä tilanteessa immuniteettihakemuksen olemassaolon paljastaminen ulkopuolisille olisi teoriassa voinut haitata komission kykyä suorittaa tutkintaansa tehokkaasti. Näin ollen Deltafina väittää, että immuniteetin poistamisen perusedellytyksenä olisi pitänyt ehdottomasti olla se, ettei alalla vielä tiedetty komission tutkinnasta.

82 Deltafinan mukaan Italian raakatupakan jalostajat olivat kuitenkin hyvin tietoisia komission tutkinnasta, koska komissio oli tehnyt lokakuussa 2001 tarkastuksia Brysselissä ja Espanjassa sekä toimittanut 15.1.2002 tietojensaantipyynnöt APTI:lle ja Unitabille. Tämän vahvistavat useat muutkin seikat, kuten Yhdysvaltojen rahoitusvalvontaviranomaiselle toimitettuun lomakkeeseen sisältynyt Dimonin ilmoitus, se, että sekä Dimon Italia että Transcatab olivat alkaneet valmistella omia immuniteettihakemuksiaan jo ennen 4.4.2002 tapahtunutta paljastusta, ja se, että komission tutkinnasta oli keskusteltu APTI:n kokouksessa.

83 Lisäksi on huomattava, ettei immuniteettihakemuksen jättäminen johda automaattisesti yllätystarkastuksiin, sillä ne eivät ole tarpeen, jos hakija toimittaa sellaisia todisteita, joiden perusteella komissio voi todeta rikkomisen. Oikeastaan rikkomisen toteamiseksi vaaditaan yllätystarkastuksia ainoastaan vuoden 2002 yhteistyötiedonannon 8 kohdan a alakohdassa tarkoitetuissa tapauksissa. Kyseisen tiedonannon 8 kohdan b alakohdassa tarkoitetuissa tapauksissa tällaiset tarkastukset sen sijaan eivät ole välttämättömiä, koska immuniteettihakemuksen esittänyt yritys on jo toimittanut komissiolle kaikki rikkomisen toteamiseen tarvittavat todisteet. Koska komissio itsekin toteaa, että Deltafinan immuniteettihakemus täytti vuoden 2002 yhteistyötiedonannon 8 kohdan b alakohdassa asetetut edellytykset, komission ei tässä tapauksessa ollut tarpeen tehdä yllätystarkastuksia.

84 Edellä esitetyn perusteella Deltafina väittää, että komission päätös poistaa Deltafinalta immuniteetti perustui ilmeiseen tosiseikkoja koskevaan virheeseen.

85 Toisessa kanneperusteessaan Deltafina väittää, että komissio teki ilmeisen arviointivirheen katsoessaan Deltafinan rikkoneen vuoden 2002 yhteistyötiedonannon 11 kohdan a alakohdassa tarkoitettua yhteistyövelvoitetta. Deltafinan tähän kanneperusteeseen liittyvät väitteet voidaan lähtökohtaisesti jakaa kolmeen ryhmään.

86 Toisin kuin komissio katsoo, Deltafina ensinnäkin väittää noudattaneensa tarkoin vuoden 2002 yhteistyötiedonannon 11 kohdan a alakohdassa tarkoitettua yhteistyövelvoitetta. Se selittää varoittaneensa 14.3.2002 pidetyssä kokouksessa komissiota siitä, että sen olisi mahdotonta olla paljastamatta immuniteettihakemuksen tekemistä. Asian salassapidon mahdottomuus johtui seuraavista syistä: Yhdysvalloissa käynnissä olleesta ennakkovalvontamenettelystä (due diligence), jossa tutkittiin Universalin Yhdysvaltain markkinoilla toteuttamaa rahoitustoimea; Universalin, Dimonin ja SCC:n välistä väitettyä kartellia vastaan Yhdysvalloissa nostetusta ryhmäkanteesta; Deltafinan tarpeesta tiedottaa hakemuksen esittämisestä keskijohdolleen voidakseen lopettaa osallistumisensa kartellin toimintaan; sekä lähiaikoina pidettävästä APTI:n kokouksesta, jossa Deltafinan olisi kohdattava muut raakatupakan jalostajat ensimmäisen kerran hakemuksen esittämisen jälkeen.

87 Koska kyseessä ovat hyvin pienet ja avoimet markkinat ja koska kartellin jäsenet olivat keskenään varsin tuttavallisissa väleissä, Deltafinan jääminen pois kartellin tavanomaisista tapaamisista immuniteettihakemuksen esittämistä seuraavina viikkoina olisi väistämättä herättänyt epäluuloja kartellin muissa jäsenissä. Riski siitä, että muut päättelisivät Deltafinan käyttäytymisestä sen jättäneen komissiolle immuniteettihakemuksen oli sitäkin suurempi, kun otetaan huomioon immuniteettihakemuksen taustalla vaikuttaneet tosiseikat ja erityisesti Espanjassa ja Brysselissä lokakuussa 2001 tehdyt tarkastukset, Dimonin, Deltafinan ja Transacatabin Espanjan markkinoilla toimivista laittomista kartelleista esittämä yhteinen immuniteettihakemus, Deltafinan immuniteettihakemuksen tekijälle tyypillinen käyttäytyminen ja se, että Deltafinan kilpailijat, etenkin Dimon ja SCC, painostivat sitä saadakseen sen tunnustamaan immuniteettihakemuksen tekemisen. Deltafina väittää, ettei riidanalaisessa päätöksessä otettu lainkaan huomioon tätä asiayhteyttä.

88 Lisäksi Deltafina väittää, että sen velvoittaminen lopettamaan rikkominen välittömästi olisi asettanut sen mahdottomaan välikäteen. Jos nimittäin Deltafinaa ei olisi velvoitettu vetäytymään kartellista heti immuniteettihakemuksen tekemisen jälkeen,

se ei olisi joutunut paljastamaan asiaa APTI:n kokouksessa vapautuakseen kestämättömäksi käyneestä tilanteesta. Immuniteettihakemuksen paljastaminen oli siis nyt tarkasteltavan asian olosuhteissa välitön seuraus Deltafinan velvoittamisesta lopettamaan rikkominen. Komissio myöntää itsekin avoimesti, että vuoden 2002 yhteistyötiedonannon 11 kohdan a ja b alakohdassa asetettujen velvoitteiden välillä vallitsee ”luontainen jännite” (riidanalaisen päätöksen 434 perustelukappale), mutta kieltäytyy kuitenkin tekemästä tästä asianmukaisia johtopäätöksiä. Deltafina ihmettelee, velvoitetaanko hakija vuoden 2002 yhteistyötiedonannon 11 kohdan a alakohdassa todellakin valehtelemaan voidakseen säilyttää ehdollisen immuniteettinsa.

89 Lisäksi Deltafina väittää, että Yhdysvaltojen samoin kuin useiden unionin jäsenvaltioiden, kuten Yhdistyneen kuningaskunnan, Saksan ja Ranskan, sakoista vapauttamista ja sakkojen lieventämistä koskevissa ohjelmissa viranomaisilla on valtuudet antaa immuniteettia hakevien jatkaa osallistumistaan kartelliin myöhempien tarkastusten yllätysvaikutuksen varmistamiseksi. Deltafinan mukaan tämä mahdollisuus on sisällytetty uuteen vuoden 2006 yhteistyötiedonantoon [sakoista vapauttamisesta ja sakkojen lieventämisestä kartelleja koskevissa asioissa annettu komission tiedonanto (EUVL 2006, C 298, s. 17; jäljempänä vuoden 2006 yhteistyötiedonanto]. Myös salassapitovelvoite asetetaan nimenomaisesti vasta vuoden 2006 yhteistyötiedonannossa.

90 Toiseksi Deltafina väittää komission olleen täysin tietoinen siitä, että Deltafina oli 14.3.2002 pidetyssä kokouksessa mainituista käytännön syistä paljastanut immuniteettihakemuksensa jo ennen sitä 18. ja 20.4.2002 välistä ajanjaksoa, jonka aikana komissio oli ilmoittanut voivansa tehdä yllätystarkastuksia. Deltafina väittää sekä Universalin asianajajan ja asiasta vastaavan komission virkamiehen 28.2.2002 käydyssä puhelinkeskustelussa että 14.3.2002 pidetyssä kokouksessa ilmaisseensa komissiolle huolensa siitä, ettei se kykenisi enää pitkään salaamaan immuniteettihakemustaan.

Lisäksi kyseinen virkamies olisi 22.6.2004 pidetyssä kuulemisessa vahvistanut ”myöntäneensä”, että asia olisi tuotava ilmi ja ettei sen ”salassapidosta voitaisi missään tapauksessa sopia”.

91 Deltafinan mukaan komission 14.3.2002 pidetystä kokouksesta laatima pöytäkirja sekä kokouksessa läsnä olleiden Universalin asianajajan ja Deltafinan asianajajien muistiot osoittavat komission virkamiesten huomioineen, että Deltafinan oli käytännössä mahdoton välttyä paljastamasta immuniteettihakemustaan APTI:n kokouksessa. Deltafinan asianajajien ja asiasta vastaavan komission virkamiehen 22.3.2002 käydyn puhelinkeskustelun sisältö vahvistaa komission olleen täysin perillä siitä, että Deltafina aikoi lähiaikoina paljastaa yhteistyön.

92 Komission 14.3.2002 pidetystä kokouksesta laatimasta pöytäkirjasta ilmenee myös asiasta vastaavan virkamiehen huomauttaneen kokouksessa, että jos immuniteettihakemuksen tekeminen paljastuisi, ”Deltafinalla [olisi] sitäkin painavampi velvollisuus toimittaa mahdollisimman nopeasti todisteita komissiolle”. Deltafina väittää kuitenkin noudattaneensa tätä velvollisuutta, kuten riidanalaisen päätöksen 389–397 perustelukappaleesta ilmenee. Se siis katsoo täyttäneensä yhteistyövelvoitteensa, koska se toimitti komission yksiköille niiden 14.3.2002 pidetyssä kokouksessa pyytämät lisätiedot ja suostui näin komission asettamiin tiukempiin vaatimuksiin siitä syystä, että sen oli mahdoton pitää yhteistyö salassa. Lisäksi komissio kuuli pitkään Deltafinan johtoa 29.5.2002 ja 11.7.2002 pidetyissä kokouksissa. Deltafinan mukaan suurin osa riidanalaisessa päätöksessä esitetyistä todisteista on peräisin siltä. Deltafina väittää näin ollen mukautuneensa täysin komission ”toiseksi parhaana vaihtoehtona” esittämiin vaatimuksiin. Pyytämällä Deltafinaa toimittamaan lisätietoja komissio varmisti sen, ettei immuniteettihakemuksen paljastaminen vaarantanut tutkintaa.

93 Deltafinan mukaan syy siihen, ettei se ilmoittanut komissiolle immuniteettihakemuksensa paljastumisesta, oli se, että Deltafina oli jo 14.3.2002 pidetyssä kokouksessa varoittanut komissiota siitä, että sen olisi käytännössä mahdotonta pitää hakemusta salassa lähiaikoina pidettävässä APTI:n kokouksessa. Deltafinan mukaan asiasta vastaavat komission virkamiehet tiesivät hyvin Deltafinan aikovan paljastaa asian kyseisessä kokouksessa.

94 Lisäksi ne 4.4.2002 pidettyä APTI:n kokousta koskevat kaksi asiakirjaa, joiden perusteella Dimon Italia syytti Deltafinaa yhteistyövelvoitteen rikkomisesta, olivat jo pitkään – nimittäin aina Dimon Italian tiloissa 18.4.2002 tehdystä tarkastuksesta lähtien – sisältyneet komission asiakirja-aineistoon, eikä komissio ollut löytänyt niistä mitään moitittavaa.

95 Kolmanneksi Deltafina väittää, että komission alun perin muodostama virheellinen käsitys Deltafinan käyttäytymisestä on vaikuttanut riidanalaisessa päätöksessä esitettyihin päätelmiin. Se väittää komission väitetiedoksiantoon antaman lisäyksen perustuvan siihen olettamaan, että Deltafina, Dimon Italia ja Transcatab olisivat yhdessä sopineet menettelytavoista immuniteettihakemusten esittämiseksi. Deltafinan mukaan tämä olettama käy ilmi lisäyksen 57 ja 60 kohdasta. Jälkimmäisessä kohdassa komissio on luonnehtinut Deltafinan käyttäytymistä ”ilmeisen vilpilliseksi”. Asiakirja-aineistosta kuitenkin ilmenee, että Deltafina, Dimon Italia ja Transcatab laativat kukin omat immuniteettihakemuksensa itsenäisesti ja neuvottelematta millään tavalla keskenään siitä, missä järjestyksessä hakemukset esitettäisiin. Deltafina on siis menetellyt täysin vuoden 2002 yhteistyötiedonannon mukaisesti.

96 Vaikka riidanalaisessa päätöksessä ei varsinaisesti toisteta lisäyksessä Deltafinaa vastaan esitettyjä väitteitä, siihen sisältyy kuitenkin vielä joitakin viitteitä näistä väitteistä esimerkiksi 441 perustelukappaleessa, jossa komissio väittää Deltafinan paljastaneen hakemuksen ”kahdelle tärkeimmälle kilpailijalleen”, sekä 420 perustelukappaleen otsikossa (”Deltafinan 4.4.2002 Dimonille ja Transcatabille antamat lausunnot”).

97 Deltafina väittää kolmannessa kanneperusteessaan, että komissio teki riidanalaisessa päätöksessä ilmeisen arviointivirheen, kun se katsoi immuniteettihakemuksen paljastamisen vaarantaneen tutkinnan. Toisin kuin komissio väittää riidanalaisen päätöksen 433 perustelukappaleessa, Deltafinan mukaan asian paljastuminen ei ole voinut mitenkään haitata komission tutkintaa, koska Deltafina ei paljastanut mitään sellaista, jota kartellin muut jäsenet eivät olisi jo tienneet.

98 Erityisesti Dimon Italiasta ja Transcatabista on todettava, että se, että Universalin oikeudellinen neuvonantaja ilmoitti niille Deltafinan tehneen immuniteettihakemuksen, johti ainoastaan siihen, että nämä yritykset kiirehtivät sakoista vapauttamista tai sakkojen lieventämistä koskevia hakemuksiaan, joita ne olivat joka tapauksessa jo valmistelemassa. Näiden kahden yrityksen yhteistyö ei siis mitenkään vaarantanut tutkintaa vaan päinvastoin vähensi komissiolle tutkinnasta aiheutuvaa vaivaa. Lisäksi asiakirja-aineistosta ilmenee komission sopineen näiden yritysten tiloissa tehtävistä tarkastuksista.

99 Komissio myöntää itsekin riidanalaisen päätöksen 443 perustelukappaleessa, että ”olisi mahdotonta arvioida, onko [komission] tarkastuksille tosiasiallisesti aiheutunut haittaa”. Myöskään se tässä samassa perustelukappaleessa mainittu seikka, etteivät Trestinan tiloissa tehdyt tarkastukset tuottaneet tulosta, ei ollut seurausta Deltafinan toimitusjohtajan lausunnosta vaan pikemminkin siitä, että komissio oli itse omalla käyttäytymisellään varoittanut ennakolta koko Italian tupakka-alaa tutkinnasta. Romana Tabacchin tapauksessa komissio ei sitä paitsi edes valittanut siitä, että tarkastus jäi tuloksettomaksi.

100 Edellä esitetyn perusteella Deltafina vaatii unionin yleistä tuomioistuinta kumoamaan riidanalaisen päätöksen siltä osin kuin sille määrätään sakko.

101 Komissio vaatii, että Deltafinan kolme ensimmäistä kanneperustetta hylätään.

2. Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta

102 Ennen Deltafinan esittämien eri väitteiden tutkimista on syytä palauttaa mieleen oikeudellinen asiayhteys, johon ne liittyvät.

a) Sakoista vapauttamista ja sakkojen lieventämistä koskeva ohjelma

103 Komissio on ottanut käyttöön sakoista vapauttamista ja sakkojen lieventämistä koskevan ohjelman, joka liittyy sen toimintaan seuraamusten määräämiseksi EY 81 artiklan rikkomisista. Ohjelmassa myönnetään suotuisa kohtelu yrityksille, jotka tekevät sen kanssa yhteistyötä unionin etuja vahingoittavia salaisia kartelleja koskevissa tutkimuksissa.

104 Aluksi vuoden 1996 yhteistyötiedonannolla perustettua sakoista vapauttamista ja sakkojen lieventämistä koskevaa ohjelmaa on sittemmin jatkettu nyt tarkasteltavassa asiassa sovellettavalla vuoden 2002 yhteistyötiedonannolla ja sen jälkeen vuoden 2006 yhteistyötiedonannolla.

105 Vuoden 2002 yhteistyötiedonannossa sakoista vapauttamista tai sakkojen lieventämistä koskevaa ohjelmaa perustellaan sillä, että on unionin edun mukaista kohdella suopeasti yrityksiä, jotka tekevät komission kanssa yhteistyötä kaikkein vakavimpina EY 81 artiklan rikkomistapauksina pidettäviin menettelytapoihin osallistuneita salaisia kartelleja koskevissa tutkimuksissa. Tällaisia menettelytapoja ovat esimerkiksi hintojen vahvistaminen, tuotanto- tai myyntikiintiöiden tai markkinoiden jakaminen sekä tuonnin tai viennin rajoittaminen.

106 Komissio nimittäin katsoo, että kuluttajien ja kansalaisten etu on salaisten kartellien paljastamisessa ja niistä rankaisemisessa tärkeämpää kuin niiden yritysten sakottaminen, jotka tekevät komissiolle mahdolliseksi tällaisten menettelytapojen paljastamisen ja kieltämisen (ks. vuoden 2002 yhteistyötiedonannon 4 kohta, joka toistetaan vuoden 2006 yhteistyötiedonannon 3 kohdassa).

107 Sakoista vapauttamista ja sakkojen lieventämistä koskevan ohjelman tavoitteena on tutkia EY 81 artiklan vakavimpiin rikkomuksiin kuuluvat menettelytavat ja määrätä niistä seuraamus, jolla on varoittava vaikutus. Ohjelma perustuu sopimukseen komission ja niiden laittomiin kartelleihin osallistuneiden yritysten välillä, jotka päättävät aloittaa yhteistyön komission kanssa.

108 Nämä yritykset tekevät tutkinnassa aktiivista ja vapaaehtoista yhteistyötä ja helpottavat komission tehtävää, joka muodostuu unionin kilpailusääntöjen rikkomisten toteamisesta ja niistä rankaisemisesta (ks. tältä osin yhdistetyt asiat T-101/05 ja T-111/05, BASF ja UCB v. komissio, tuomio 12.12.2007, Kok., s. II-4949, 90 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen). Yhteistyön vastineeksi yrityksiä voidaan kohdella suopeasti sakkojen määräämisessä sillä edellytyksellä, että ne täyttävät yhteistyötiedonannossa asetetut vaatimukset.

109 Sakoista vapauttamista ja sakkojen lieventämistä koskevassa ohjelmassa, sellaisena kuin se on määritelty vuoden 2002 yhteistyötiedonannossa, varataan komissiolle mahdollisuus myöntää täydellinen sakkoimmuniteetti yritykselle, joka aloittaa ensimmäisenä yhteistyön tutkinnassa, sekä alentaa sakkoja yrityksiltä, jotka ryhtyvät myöhemmin yhteistyöhön komission kanssa. Ensiksi mainitussa tapauksessa yritys vapautetaan täysin yksilöllisen vastuun periaatteesta, jonka mukaan silloin, kun yritys rikkoo kilpailusääntöjä, sen asiana on vastata kyseisestä rikkomisesta (ks. vastaavasti yhdistetyt asiat C-125/07 P, C-133/07 P, C-135/07 P ja C-137/07 P, Erste Group Bank ym. v. komissio, tuomio 24.9.2009, Kok., s. I-8681, 77 kohta). Muissa tapauksissa tämän poikkeuksen soveltaminen vaihtelee yhteistyöhakemusten saapumisjärjestyksen ja tarjotun yhteistyön laadun mukaan.

110 Tältä osin on korostettava, että sakoista vapauttamista ja sakkojen lieventämistä koskevan ohjelman logiikkaan kuuluu erottamattomasti se, että ainoastaan yksi kartellin jäsenistä voi hyötyä tällaisesta vapauttamisesta, kun otetaan huomioon se, että pyrkimyksenä on synnyttää kartelleissa epävarmuuden leimaama ilmapiiri kannustamalla kartellien ilmiantamista komissiolle. Kyseinen epävarmuus seuraa juuri siitä, että kartellin jäsenet tietävät, että ainoastaan yksi niistä voi saada hyväkseen sakkoimmuniteetin antamalla ilmi muut kartelliin osalliset ja asettamalla ne siten vaaraan siitä, että niille määrätään sakkoja.

111 Vuoden 2002 yhteistyötiedonannossa määritellyssä sakoista vapauttamista ja sakkojen lieventämistä koskevassa ohjelmassa, jonka sisältö toistetaan olennaisin osin vuoden 2006 yhteistyötiedonannossa, määritetään kolmivaiheinen menettely täydellisen sakkoimmuniteetin myöntämiseksi yritykselle.

112 Ensimmäisessä vaiheessa yrityksen, joka haluaa aloittaa yhteistyön komission kanssa, on otettava yhteyttä komissioon ja toimitettava sille todisteita väitetystä kilpailua rajoittavasta kartellista unionissa. Todisteiden on oltava sellaisia, joiden perusteella komissio katsoo vuoden 2002 yhteistyötiedonannon 8 artiklan a alakohdassa tarkoitetuissa tapauksissa voivansa tehdä päätöksen tarkastusten toimittamisesta tai joiden perusteella se katsoo vuoden 2002 yhteistyötiedonannon 8 artiklan b alakohdassa tarkoitetuissa tapauksissa voivansa todeta, että EY 81 artiklaa on rikottu.

113 Menettelyn toisessa vaiheessa komissio arvioi vastaanottamansa immuniteettihakemuksen tueksi toimitetut todisteet tarkastaakseen, täyttääkö yritys vuoden 2002 yhteistyötiedonannon 8 artiklan a alakohdassa tai tapauksen mukaan sen b alakohdassa asetetut edellytykset. Komissio myöntää kirjallisesti ehdollisen vapautuksen sakoista ensimmäiselle nämä edellytykset täyttävälle yritykselle (vuoden 2002 yhteistyötiedonannon 15 ja 16 kohta).

114 Ehdollisen immuniteetin myöntäminen merkitsee siis sitä, että vuoden 2002 yhteistyötiedonannon 8 kohdassa asetetut edellytykset täyttävälle yritykselle myönnetään hallinnollisen menettelyn aikana tietyt oikeusvaikutukset tuottava menettelyllinen erityisasema. Tällaista ehdollista immuniteettia ei kuitenkaan voida missään tapauksessa rinnastaa lopulliseen sakkoimmuniteettiin, joka myönnetään vasta hallinnollisen menettelyn lopussa.

115 Tarkemmin sanottuna ehdollisen immuniteetin myöntäminen ensinnäkin osoittaa, että asianomainen yritys on täyttänyt ensimmäisenä vuoden 2002 yhteistyötiedonannon 8 kohdan a tai b alakohdassa asetetut edellytykset ja ettei komissio tutki muita immuniteettihakemuksia ennen kuin se on ottanut kantaa kyseisen yrityksen hakemukseen (vuoden 2002 yhteistyötiedonannon 18 kohta), ja antaa toiseksi asianomaiselle yritykselle takeet sakkoimmuniteetin saamisesta sillä edellytyksellä, että komissio hallinnollisen menettelyn lopussa toteaa sen täyttävän myös vuoden 2002 yhteistyötiedonannon 11 kohdan a–c alakohdassa asetetut edellytykset.

116 Tässä yhteydessä on huomattava, että vuoden 2002 yhteistyötiedonannon 11 kohdan a–c alakohdassa todetaan seuraavaa:

”Edellä joko 8 kohdan a alakohdassa ja 9 kohdassa tai 8 kohdan b alakohdassa ja 10 kohdassa esitettyjen edellytysten lisäksi seuraavien edellytysten on täytyttävä samanaikaisesti joka tapauksessa, jotta sakoista vapauttaminen tulee kysymykseen:

a) yrityksen on tehtävä koko komissiossa toteutettavan hallintomenettelyn ajan kaikin tavoin yhteistyötä, joka on jatkuvaa ja nopeaa, ja toimitettava komissiolle kaikki haltuunsa tulevat tai saatavillaan olevat todisteet epäillystä rikkomisesta. Yrityksen on oltava jatkuvasti komission käytettävissä ja vastattava nopeasti kaikkiin pyyntöihin, jotka voivat auttaa vahvistamaan tosiseikat;

b) yrityksen on lopetettava osallistumisensa epäiltyyn kilpailusääntöjen rikkomiseen viimeistään silloin, kun se toimittaa joko 8 kohdan a alakohdassa tai 8 kohdan b alakohdassa tarkoitetut todisteet;

c) yritys ei ole painostanut muita yrityksiä osallistumaan kilpailusääntöjen rikkomiseen."

117 Vasta kolmannessa vaiheessa eli hallinnollisen menettelyn lopussa komissio tekee lopullisen päätöksensä siitä, myönnetäänkö ehdollisen immuniteetin saaneelle yritykselle tällä päätöksellä varsinainen sakkoimmuniteetti. Samalla hetkellä lakkaavat ehdollisesta immuniteetista seuraavan menettelyllisen aseman vaikutukset. Lopullinen immuniteetti voidaan kuitenkin myöntää ainoastaan, jos yritys on koko hallinnollisen menettelyn ajan ja lopullisen päätöksen tekemiseen saakka täyttänyt kaikki vuoden 2002 yhteistyötiedonannon 11 kohdan a–c alakohdassa asetetut kolme kumulatiivistä edellytystä (tiedonannon 19 kohta).

118 Tässä järjestelmässä, sellaisena kuin se on määritelty vuoden 2002 yhteistyötiedonannossa, immuniteettia hakeneelle yritykselle ei ennen komission lopullista päätöstä myönnetä varsinaista immuniteettia vaan ainoastaan menettelyllinen asema, joka voi hallinnollisen menettelyn päätteeksi muuttua sakkoimmuniteetiksi, jos vaaditut edellytykset täyttyvät.

119 Kirjelmissään samoin kuin suullisessa käsittelyssä Deltafina kuitenkin väitti useaan otteeseen, että komissio olisi tehnyt päätöksen "poistaa" sille vuoden 2002 yhteistyötiedonannon perusteella myönnetyn ehdollisen immuniteetin.

120 Tästä on huomautettava, että Deltafina jätti sakoista vapauttamista tai sakkojen lieventämistä koskevan hakemuksensa 19.2.2002. Todettuaan Deltafinan täyttävän vuoden 2002 yhteistyötiedonannon 8 kohdan b alakohdassa asetetut edellytykset komissio ilmoitti Deltafinalle 6.3.2002 päivätyllä kirjeellä aikovansa myöntää sille ehdollisesta immuniteetista johtuvan menettelyllisen aseman. Hallinnollisen menettelyn lopussa komissio kuitenkin päätti olla myöntämättä Deltafinalle lopullista immuniteettia todettuaan, ettei se täyttänyt vuoden 2002 yhteistyötiedonannon 11 kohdan a alakohdassa asetettua edellytystä.

121 Toisin kuin Deltafina väittää, riidanalaisella päätöksellä ei suinkaan ”poistettu” ehdollista immuniteettia, sillä ehdollisesta immuniteetista seuraavan menettelyllisen aseman vaikutukset lakkasivat joka tapauksessa sillä hetkellä, kun komissio teki lopullisen päätöksensä. Kyseisellä päätöksellä komissio ei siis ”poistanut” Deltafinalta ehdollista immuniteettia vaan päätti olla myöntämättä sille lopullista immuniteettia.

122 Kun kerran ehdollista immuniteettia ei ”poistettu”, sitä koskevien Deltafinan väitteiden on tulkittava viittaavan komission päätökseen olla myöntämättä sille lopullista immuniteettia.

b) Yhteistyövelvoitteen ulottuvuus

123 Koska Deltafina väittää riidanalaista päätöstä lainvastaiseksi pääasiallisesti siltä osin kuin komissio päätti olla myöntämättä sille lopullista immuniteettia vuoden 2002 yhteistyötiedonannon 11 kohdan a alakohdassa tarkoitetun yhteistyövelvoitteen rikkomisen perusteella, on aluksi täsmennettävä tämän velvoitteen ulottuvuus.

124 Vuoden 2002 yhteistyötiedonannon 11 kohdan a alakohdan sanamuoto (ks. edellä 116 kohta) ja erityisesti yritykseltä edellytetyn yhteistyön määritteleminen ”kokonaisvaltaiseksi, jatkuvaksi ja nopeaksi” osoittavat, että immuniteettia hakeneelle yritykselle asetettu yhteistyövelvoite on luonteeltaan hyvin yleinen ja epämääräinen ja että velvoitteen täsmällinen ulottuvuus voidaan määrittää ainoastaan siinä asiayhteydessä, johon se liittyy, nimittäin sakoista vapauttamista ja sakkojen lieventämistä koskevan ohjelman yhteydessä.

125 Edellä 103 kohdassa ja sitä seuraavissa kohdissa esitetyistä näkökohdista seuraa, että täydellisen sakkoimmuniteetin myöntäminen on poikkeus periaatteesta, jonka mukaan yrityksellä on yksilöllinen vastuu kilpailusääntöjen rikkomisesta, ja että tällainen poikkeus voidaan oikeuttaa tarpeella helpottaa vakavimpiin kilpailunrajoituksiin luokiteltavien menettelytapojen toteamista, tutkintaa ja rankaisemista sekä varmistaa seuraamusten varoittava vaikutus. Tässä tilanteessa on siis täysin johdonmukaista vaatia, että immuniteettia hakenut yritys tekee – kilpailusääntöjä rikkovasta käyttäytymisestään myönnettävän täydellisen sakkoimmuniteetin vastineeksi – komission tutkinnan aikana yhteistyötä, jonka vuoden 2002 yhteistyötiedonannon mukaan on oltava ”kokonaisvaltaista, jatkuvaa ja nopeaa”.

126 Yhteistyön luonnehtiminen ”kokonaisvaltaiseksi” merkitsee, että immuniteetin hakijan komissiolle tarjoaman avun on oltava kattavaa, ehdotonta ja varauksetonta. Sen luonnehtiminen ”jatkuvaksi” ja ”nopeaksi” tarkoittaa, että yhteistyön on jatkuttava koko hallinnollisen menettelyn ajan ja että sitä on periaatteessa tehtävä välittömästi.

127 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan sakon alentaminen yhteistyötiedonannon nojalla on perusteltu ainoastaan, kun toimitettujen tietojen ja kyseessä olevan yrityksen käyttäytymisen yleisemminkin voidaan katsoa osoittavan yrityksen todellista yhteistyöhenkeä (ks. vuoden 1996 yhteistyötiedonannosta yhdistetyt asiat C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P–C-208/02 P ja C-213/02 P, Dansk Rørindustri ym. v. komissio, tuomio 28.6.2005, Kok., s. I-5425, 395 kohta; asia C-301/04 P, komissio v. SGL

Carbon, tuomio 29.6.2006, Kok., s. I-5915, 68 kohta ja edellä 109 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat Erste Group Bank ym. v. komissio, tuomion 281 kohta).

128 Kuten yhteistyön käsitteestä, sellaisena kuin sitä on selitetty vuoden 2002 yhteistyötiedonannossa, seuraa, alennus voidaan myöntää kyseisen tiedonannon perusteella yksinomaan, jos kyseessä olevan yrityksen käyttäytyminen ilmentää tällaista yhteistyöhenkeä (ks. vuoden 1996 yhteistyötiedonannosta vastaavasti edellä 127 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat Dansk Rørindustri ym. v. komissio, tuomion 396 kohta ja edellä 109 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat Erste Group Bank ym. v. komissio, tuomion 282 kohta).

129 Tätä periaatetta on sitäkin suuremmalla syyllä sovellettava täydellisen sakkoimmuniteetin oikeuttavaan yhteistyöhön, koska sakoista vapauttaminen merkitsee edullisempaa kohtelua kuin pelkkä sakon alentaminen.

130 Edellä esitetystä seuraa, että täydellisen sakkoimmuniteettiin oikeuttavan ”kokonaisvaltaisen, jatkuvan ja nopean” yhteistyön käsite edellyttää todellista ja kattavaa yhteistyötä, jossa yritys osoittaa aitoa yhteistyöhenkeä.

131 Tässä yhteydessä on syytä muistuttaa, että unionin tuomioistuin on jo todennut, että jos yritys toimittaa komissiolle puutteellisia tai virheellisiä tietoja, sen käyttäytymisen ei voida katsoa ilmentävän oikeuskäytännössä tarkoitettua todellista yhteistyöhenkeä (ks. vastaavasti edellä 127 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat Dansk Rørindustri ym. v. komissio, tuomion 397 kohta; edellä 127 kohdassa mainittu asia komissio v. SGL Carbon, tuomion 69 kohta ja edellä 109 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat Erste Group Bank ym. v. komissio, tuomion 283 kohta).

132 Tutkinnassa tekemänsä yhteistyön perusteella täydellistä sakkoimmuniteettia hakeva yritys ei myöskään saa jättää ilmoittamatta komissiolle tiedossaan olevia merkityksellisiä tosiseikkoja, jos on pienikin mahdollisuus, että ne voivat vaikuttaa hallinnollisen menettelyn kulkuun ja komission tutkinnan tehokkuuteen. Todellinen ja kokonaisvaltainen yhteistyö edellyttää siis sitä, että kyseinen yritys tiedottaa komissiolle hyvissä ajoin ja koko hallinnollisen menettelyn ajan kaikista sellaisista merkityksellisistä olosuhteista, jotka voivat haitata tutkinnan moitteetonta kulkua ja vaikeuttaa kartellin tehokasta toteamista ja rankaisemista. Erityisen tärkeä merkitys tiedonantovelvoitteella on silloin, kun nämä olosuhteet koskevat asianomaisen yrityksen ja kartellin muiden jäsenten välisiä suhteita, ja etenkin silloin, kun komission ja asianomaisen yrityksen välillä on hallinnollisen menettelyn aikana keskusteltu ennakolta ja nimenomaisesti tällaisten olosuhteiden mahdollisesta ilmenemisestä.

133 Lisäksi on huomattava, että sitä, ilmentääkö yrityksen käyttäytyminen edellä 124–132 kohdassa ja erityisesti edellä 127 ja 128 kohdassa tarkoitetussa oikeuskäytännössä mainittujen vaatimusten mukaista todellista yhteistyöhenkeä, voidaan arvioida ainoastaan niiden olosuhteiden perusteella, jotka vallitsivat käyttäytymisen tapahtuma-aikana. Kun nimittäin otetaan huomioon tällaiselta yhteistyöltä edellytetty ”jatkuvuus” eli se, että yhteistyön on jatkuttava koko menettelyn ajan, mikä tahansa todellisen yhteistyöhengen vastainen käyttäytyminen riittää jo yksinään perusteeksi yhteistyövelvoitteen rikkomisen toteamiseen. Tällaista rikkomista ei siis voida oikeuttaa millään edellä mainitun käyttäytymisen jälkeisellä seikalla.

134 Vaikka siis jälkeenpäin todettaisiinkin, ettei yhteistyövelvoitetta rikkovalla käyttäytymisellä ole ollut kielteisiä vaikutuksia, tällaiseen toteamukseen ei voida vedota kyseisen käyttäytymisen oikeuttamiseksi.

135 Deltafinan esittämiä merkityksellisiä tosiseikkoja ja väitteitä on arvioitava näiden näkökohtien perusteella.

c) Deltafinan syyksi luettava yhteistyövelvoitteen rikkominen

136 Kolmessa ensimmäisessä kanneperusteessaan Deltafina pääasiallisesti väittää komission tehneen useita virheitä päättäessään hallinnollisen menettelyn lopussa olla myöntämättä Deltafinalle sakkoimmuniteettia sen vuoksi, että Deltafina oli rikkonut vuoden 2002 yhteistyötiedonannon 11 kohdan a alakohdassa asetettua yhteistyövelvoitetta.

137 Tässä yhteydessä on ensinnäkin todettava, että Deltafinan toimitusjohtaja antoi 4.4.2002 pidetyssä APTI:n kokouksessa vapaaehtoisen lausunnon, jolla hän tiedotti läsnäolijoille, että Deltafina oli tehnyt komissiolle immuniteettihakemuksen Italian tupakkamarkkinoilla toimivia jalostajakartelleja koskevan sakoista vapauttamista ja sakkojen lieventämistä koskevan ohjelman yhteydessä ja ryhtynyt näin yhteistyöhön komission kanssa. Deltafinan toimitusjohtaja kuvailee kyseistä lausuntoaan yksityiskohtaisesti laatimassaan kirjallisessa tiedonannossa, joka toistetaan sanatarkasti riidanalaisen päätöksen 426 perustelukappaleessa. Tiedonannossa Deltafinan toimitusjohtaja vahvistaa päättäneensä itse ilmoittaa asiasta 4.4.2002 pidettävässä kokouksessa.

138 Deltafina ei kiistä sitä erityisesti riidanalaisen päätöksen 449 perustelukappaleessa mainittua seikkaa, ettei se – vaikka sillä oli asian paljastamisen jälkeen useita tapaamisia komission yksiköiden kanssa – koskaan ilmoittanut komissiolle toimitusjohtajansa 4.4.2002 pidetyssä APTI:n kokouksessa antamasta lausunnosta. Kanteessaan Deltafina jopa nimenomaisesti vahvistaa tämän seikan.

139 Lisäksi on totta, että komissio sai tietää Deltafinan toimitusjohtajan paljastuksesta vasta Dimon Italian mainittua siitä 22.6.2004 pidetyssä kuulemisessa eli vasta yli kahden vuoden kuluttua kyseisestä paljastuksesta (ks. riidanalaisen päätöksen 410, 422, 423 ja 449 perustelukappale).

140 Toiseksi on näytetty toteen, että Deltafinan emoyhtiön Universalin ulkopuolinen oikeudellinen neuvonantaja ilmoitti 2.4.2002 Deltafinan kanssa Italian markkinoilla kilpailevien Transcatabin ja Dimon Italian emoyhtiöiden SCC:n ja Dimonin ulkopuolisille oikeudellisille neuvonantajille, että Deltafina oli esittänyt komissiolle Italian tupakkamarkkinoilla toimivia jalostajakartelleja koskevan immuniteettihakemuksen. Tämä seikka, jota Deltafina ei kiistä, ilmenee riidanalaisen päätöksen 455 perustelukappaleessa toistetusta Universalin ulkopuolisen oikeudellisen neuvonantajan lausunnosta ja erityisesti sen viimeisestä virkkeestä, jossa kyseinen neuvonantaja vahvistaa nimenomaisesti ”tiedottaneensa [asiasta] muiden osapuolten oikeudellisille neuvonantajille 2.4.2002”.

141 Deltafina ei kiistä sitä, että vaikka se ja Universal tapasivat komission yksiköitä useita kertoja asiasta tiedottamisen jälkeen, ne ilmoittivat komissiolle Universalin ulkopuolisen oikeudellisen neuvonantajan 2.4.2002 antamasta lausunnosta vasta helmikuussa 2005 sen jälkeen, kun komissio oli antanut lisäyksen väitetiedoksiantoon (ks. riidanalaisen päätöksen 454 perustelukappale). Kanteessaan Deltafina jopa vahvistaa nimenomaisesti tämän seikan.

142 Komissio sai siis tietää Universalin ulkopuolisen oikeudellisen asiantuntijan lausunnosta vasta vajaan kolmen vuoden kuluttua sen antamisesta. Riidanalaisen päätöksen 459 perustelukappaleen lopussa mainitaan nimenomaisesti, ettei komissiolle ilmoitettu välittömästi lausunnosta.

143 Koska Deltafina esitti 19.2.2002 immuniteettihakemuksen ja koska komissio myönsi 6.3.2002 Deltafinalle ehdollisesta immuniteetista seuraavan menettelyllisen aseman, sen olisi kuulunut noudattaa täysimääräisesti vuoden 2002 yhteistyötiedonannon 11 kohdasta johtuvia velvoitteita ja erityisesti 11 kohdan a alakohdassa asetettua kokonaisvaltaisen, jatkuvan ja nopean yhteistyön velvoitetta voidakseen hallinnollisen menettelyn lopussa saada lopullisen immuniteetin.

144 Edellä 127, 128 ja 131 kohdassa muistutetaan, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan vuoden 2002 yhteistyötiedonannossa tarkoitettua suotuisaa kohtelua pyytävälle yritykselle voidaan myöntää tällainen kohtelu ainoastaan, jos se osoittaa todellista yhteistyöhenkeä. Jos yritys kuitenkin toimittaa komissiolle puutteellisia tai virheellisiä tietoja, sen käyttäytymisen ei voida katsoa ilmentävän oikeuskäytännössä tarkoitettua todellista yhteistyöhenkeä.

145 Tässä tapauksessa on näytetty toteen, että Deltafina jätti ilmoittamatta komissiolle tiettyjä tutkinnan kannalta merkityksellisiä seikkoja, nimittäin sen, että Deltafinan toimitusjohtaja oli paljastanut immuniteettihakemuksen 4.4.2002 pidetyssä APTI:n kokouksessa, ja sen, että Deltafinan emoyhtiön Universalin ulkopuolinen oikeudellinen neuvonantaja oli ilmoittanut asiasta tiettyjen kilpailijayritysten emoyhtiöille 2.4.2002. Lisäksi on näytetty toteen, että kesti yli kaksi vuotta, ennen kuin nämä tutkinnan kannalta merkitykselliset seikat tulivat komission tietoon.

146 Edelleen riidanalaisesta päätöksestä ja asiakirja-aineistosta ilmenee, että sakoista vapauttamista ja sakkojen lieventämistä koskevan ohjelman yhteydessä järjestetyissä tapaamisissa ja etenkin 14.3.2002 pidetyssä kokouksessa asianosaisten välillä käytiin nimenomaisia keskusteluja immuniteettihakemuksen salassa pitämisestä, jotta kilpailijat eivät saisi vihiä asiasta eikä tarkastusten tehokkuus vaarantuisi (ks. edellä 8 ja 47–49 kohta sekä riidanalaisen päätöksen 413–415 perustelukappaleessa mainitut ja Deltafinan asiakirja-aineistoon liittämät kokouspöytäkirjat). Näistä asiakirjoista ilmenee erityisesti, että komissio pyysi nimenomaisesti Deltafinaa pitämään immuniteettihakemuksen salassa, koska se aikoi tehdä tarkastuksia. Deltafinalle oli siis tehty selväksi, että immuniteettihakemuksen mahdollinen paljastaminen katsottaisiin sellaiseksi merkitykselliseksi olosuhteeksi, joka on omiaan haittaamaan ainakin mahdollisesti tutkinnan moitteetonta kulkua ja komission kykyä todeta kartelli, tutkia sitä ja rangaista siitä tehokkaasti.

147 Ei myöskään voida kieltää, että tuossa vaiheessa sekä Deltafina että komissio pitivät immuniteettihakemuksen mahdollista paljastumista seikkana, joka ainakin mahdollisesti olisi omiaan haittaamaan tutkintaa. Tämän vahvistaa ensinnäkin se, että Deltafina näki itsekin tarpeelliseksi pitää immuniteettihakemuksen tiukasti salassa (ks. edellä 50 kohdan loppuosa), mikä osoittaa sen olleen täysin tietoinen asian paljastumisen mahdollisista kielteisistä seurauksista, ja toiseksi se, että Deltafina omien sanojensa mukaan suostui komission sille asettamiin tiukempiin vaatimuksiin siitä syystä, että yhteistyötä oli mahdoton pitää salassa (ks. edellä 92 kohta ja jäljempänä 163 kohta), mikä osoittaa sen ymmärtäneen, että asian paljastuminen oli ongelma, jonka korjaamiseksi oli etsittävä ratkaisua. Deltafina ei siis voi väittää, ettei se tiennyt, että immuniteettihakemuksen salassapitoa pidettiin tutkinnan onnistumisen kannalta merkittävänä tekijänä.

148 Tässä tilanteessa on todettava, että todellisen yhteistyöhengen osoittaminen olisi edellyttänyt sitä, että Deltafina ilmoittaa immuniteettihakemuksen paljastumisesta välittömästi komissiolle.

149 Koska Deltafina jätti ilmoittamatta komissiolle immuniteettihakemuksensa paljastumisesta 2. ja 4.4.2002, vaikka nämä paljastukset olivat ainakin mahdollisesti omiaan vaarantamaan tutkinnan moitteettoman kulun, se ei voi väittää, että se on käyttäytymisellään osoittanut edellä 127, 128 ja 131 kohdassa mainitussa oikeuskäytännössä tarkoitettua todellista yhteistyöhenkeä ja ettei se ole rikkonut vuoden 2002 yhteistyötiedonannon 11 kohdan a alakohdassa asetettua yhteistyövelvoitetta, jota sen kuului immuniteetin hakijana noudattaa.

150 Tätä johtopäätöstä ei voida kyseenalaistaa Deltafinan kolmessa ensimmäisessä kanneperusteessaan esittämillä erityisillä väitteillä.

d) Deltafinan erityiset väitteet virheistä, joita komissio teki riidanalaisessa päätöksessä siltä osin kuin se kieltäytyi myöntämästä Deltafinalle lopullista immuniteettia

Väite, jonka mukaan komissio olisi hyväksynyt immuniteettihakemuksen paljastamisen APTI:n kokouksessa

151 Ensimmäiseksi on tutkittava Deltafinan toisen kanneperusteensa yhteydessä esittämä väite, jonka mukaan komissio olisi ollut tietoinen siitä ja hyväksynyt sen, että Deltafina ilmaisisi immuniteettihakemuksensa lähiaikoina pidettävässä APTI:n kokouksessa. Kannekirjelmässään Deltafina väittää, ettei se kertonut komissiolle hakemuksen paljastamisesta, koska se oli jo 14.3.2002 pidetyssä kokouksessa varoittanut komissiota ennalta siitä, että sen olisi mahdotonta olla paljastamatta hakemusta APTI:n kokouksessa. Komission yksiköille olisi siis ilmoitettu ennalta, että Deltafina aikoi tehdä kokouksessa tällaisen paljastuksen.

– Aikomuksen väitetty ilmoittaminen ennalta komissiolle

152 Tässä yhteydessä on todettava, että riidanalaisesta päätöksestä sen paremmin kuin asiakirja-aineistoon liitetyistä asiakirjatodisteistakaan ei ilmene, että Deltafina olisi nimenomaisesti ja selvästi ilmoittanut komissiolle ennalta, että yksi sen edustajista aikoi paljastaa vapaaehtoisesti Deltafinan immuniteettihakemuksen APTI:n kokouksessa, minkä Deltafinan toimitusjohtaja lopulta tekikin 4.4.2002.

153 Komission yksiköiden 14.3.2002 pidetystä kokouksesta laatimassa pöytäkirjassa sen paremmin kuin Universalin edustajan tästä kokouksesta laatimissa muistioissakaan ei siis mainita, että Deltafina olisi kokouksen aikana nimenomaisesti varoittanut komissiota siitä, että se aikoi tehdä paljastuksen (ks. riidanalaisen päätöksen 413–415 perustelukappale).

154 On totta, että Deltafina esitti kokouksen aikana neljä syytä siihen, miksi sen mielestä oli mahdotonta pitää immuniteettihakemus salassa vielä kuukauden ajan, ja yksi niistä oli lähiaikoina pidettävä APTI:n kokous. Universalin edustajan kyseisestä kokouksesta laatimasta kokouspöytäkirjasta kuitenkin ilmenee Deltafinan ainoastaan korostaneen kokouksessa, että immuniteettihakemusta olisi vaikea pitää salassa, koska sen totutusta poikkeava käyttäytyminen tulevassa APTI:n kokouksessa olisi omiaan herättämään kilpailijoissa epäilyksiä immuniteettihakemuksen tekemisestä (ks. erityisesti riidanalaisen päätöksen 415 perustelukappale). Deltafina ei siis 14.3.2002 pidetyssä kokouksessa maininnut missään vaiheessa aikovansa vapaaehtoisesti paljastaa immuniteettihakemuksensa.

155 Vastauksessaan unionin yleisen tuomioistuimen istunnossa esittämään kysymykseen Deltafina lähtökohtaisesti myönsi itsekin, ettei se 14.3.2002 komission yksiköiden kanssa pidetyssä kokouksessa maininnut nimenomaisesti komissiolle aikovansa vapaaehtoisesti paljastaa immuniteettihakemuksensa lähiaikoina pidettävässä APTI:n kokouksessa.

156 Mistään asiakirja-aineistoon liitetystä asiakirjasta ei käy ilmi, että Deltafina olisi missään muussakaan yhteydessä ilmoittanut komissiolle ennakolta ja nimenomaisesti, että se aikoi antaa tällaisen vapaaehtoisen lausunnon.

157 Tässä yhteydessä ei voida hyväksyä etenkään sitä Deltafinan väitettä, jonka mukaan se olisi ilmoittanut paljastusaikeistaan komissiolle 22.3.2002 eli noin kymmenen päivää ennen 4.4.2002 tapahtunutta paljastusta käydyssä asiasta vastaavan komission virkamiehen ja Deltafinan edustajien puhelinkeskustelussa (ks. edellä 10 ja 91 kohta).

158 Deltafinan mukaan sen asianajajien puhelinkeskustelun sisällöstä yrityksen sisäiseen käyttöön laatimasta yhteenvedosta ilmenee, että Deltafinan edustajat ovat puhelinkeskustelun aikana ”vihjanneet”, että APTI:n kokous pidettäisiin aivan lähiaikoina ja ettei asiaa pystyttäisi enää pitämään salassa (”tenuta confidenzialità era conseguentemente alla fine”). On kuitenkin todettava, ettei tällaista ”vihjausta” voida pitää nimenomaisena ja selvänä ennakkoilmoituksena siitä, että Deltafinan toimitusjohtaja aikoi vapaaehtoisesti paljastaa immuniteettihakemuksen lähiaikoina pidettävässä APTI:n kokouksessa. Sen perusteella, että asiasta vastaava komission virkamies vastasi tähän ”vihjaukseen” toteamalla, että ”asiasta oli keskusteltu riittävästi Brysselissä ja että se oli tullut selväksi”, Deltafina ei voi pätevästi päätellä, että komissio olisi hyväksynyt Deltafinan aikomuksen paljastaa vapaaehtoisesti immuniteettihakemuksensa. Tämän arvion vahvistaa samasta puhelinkeskustelusta komission sisäiseen käyttöön laadittu yhteenveto, josta ainoastaan ilmenee, että mainittu puhelinkeskustelu samoin kuin immuniteettihankkeen salassapidon mahdollisuudesta 14.3.2002 pidetyssä kokouksessa käydyt keskustelut koskivat yksinomaan sitä, että muut kartellin jäsenet saattaisivat lähiaikoina pidettävässä APTI:n kokouksessa oivaltaa Deltafinan tekevän yhteistyötä komission kanssa.

159 Lisäksi asiasta vastaava komission virkamies, joka oli itse osallistunut sekä 14.3.2002 pidettyyn kokoukseen että 22.3.2002 käytyyn puhelinkeskusteluun, vahvisti suullisessa käsittelyssä, ettei hänelle ollut milloinkaan muodostunut sellaista käsitystä, että Deltafina aikoi vapaaehtoisesti paljastaa hakemuksensa lähiaikoina pidettävässä APTI:n kokouksessa, ja että jos komissio olisi ymmärtänyt Deltafinan aikovan tehdä näin, se ei missään tapauksessa olisi hyväksynyt sitä, mikä toisekseen käy ilmi riidanalaisen päätöksen 449 perustelukappaleesta. Deltafinan mainitsemasta, saman virkamiehen 22.6.2004 pidetyssä kuulemisessa antamasta lausunnosta (ks. edellä 90 kohta)

on todettava, ettei sekään tue Deltafinan väitettä. Toisin kuin Deltafina väittää, lausunnosta ei nimittäin millään tavalla ilmene, että kyseinen virkamies olisi myöntänyt, että immuniteettihakemus pitäisi paljastaa vapaaehtoisesti.

160 Edellä esitetyn perusteella on todettava, ettei Deltafina ole näyttänyt toteen ilmoittaneensa asianmukaisesti komissiolle ennalta aikovansa paljastaa immuniteettihakemuksensa vapaaehtoisesti 4.4.2002 pidettävässä APTI:n kokouksessa. Koska komissio ei ollut tietoinen Deltafinan aikomuksesta paljastaa asia vapaaehtoisesti, se ei myöskään ole voinut hyväksyä tai sallia sitä ennalta. Näin ollen on hylättävä Deltafinan väite, jonka mukaan komissio olisi tiennyt sen aikovan paljastaa immuniteettihakemuksensa 4.4.2002 pidettävässä APTI:n kokouksessa.

161 Deltafina kuitenkin väittää vielä, että 4.4.2002 pidettyä APTI:n kokousta käsittelevät kaksi asiakirjaa, joihin Dimon Italia viittasi 22.6.2004 pidetyssä kuulemisessa osoittaakseen komissiolle Deltafinan paljastaneen immuniteettihakemuksensa, olivat sisältyneet asiakirja-aineistoon jo Dimon Italian tiloissa tehdyistä komission tarkastuksista lähtien.

162 Tästä on todettava, että nämä kaksi asiakirjaa ovat pelkkiä käsinkirjoitettuja, sangen vaikeaselkoisia muistioita, joissa tehdään selkoa 4.4.2002 pidetyssä APTI:n kokouksessa annetuista lausunnoista mutta joista ei käy ilmi, kuka ne on laatinut. Deltafina ei siis voi mitenkään moittia komissiota siitä, ettei tämä kyseisten muistioiden perusteella ymmärtänyt Deltafinan toimitusjohtajan paljastaneen immuniteettihakemuksen 4.4.2002 pidetyssä APTI:n kokouksessa. Se, ettei komissio huomannut näiden asian paljastumisen ilmaisevien asiakirjojen olemassaoloa, ei kuitenkaan missään tapauksessa kompensoi sitä, että Deltafina jätti ilmoittamatta paljastumisesta komissiolle, eikä myöskään oikeuta Deltafinan yhteistyövelvoitetta rikkovaa käyttäytymistä.

– Väitetty yhteisymmärrys asian paljastamisen väistämättömyydestä

163 Deltafina väittää päässeensä komission kanssa jonkinlaiseen sopimukseen 14.3.2002 pidetyssä kokouksessa, jossa oli tarkoitus määritellä yhteistyön ”pelisäännöt” eli siinä noudatettavat toimintatavat. Sopimuksen tuloksena komissio olisi myöntänyt, että Deltafinan on edellä 86 kohdassa mainituista neljästä syystä mahdoton pitää immuniteettihakemuksensa salassa ja että sen paljastuminen on näin ollen väistämätöntä. Tämän väistämättömyyden tunnustamisen vastineeksi Deltafina olisi suostunut tiukempiin vaatimuksiin sitoutumalla toimittamaan mahdollisimman nopeasti todisteita komissiolle. Deltafina katsoo näin ollen noudattaneensa yhteistyövelvoitettaan, koska se toimitti komissiolle tämän pyytämät lisätiedot.

164 Tästä on todettava, että vaikka Deltafinan väitettä pidettäisiinkin toteen näytettynä, tämä ei vaikuta siihen päätelmään, jonka mukaan Deltafina rikkoi yhteistyövelvoitettaan, kun se ei ilmoittanut komissiolle paljastaneensa immuniteettihakemuksensa, ja jonka mukaan komissiolla oli näin ollen oikeus olla myöntämättä sille lopullista immuniteettia (ks. edellä 149 kohta).

165 Vaikka komissio nimittäin olisikin 14.3.2002 pidetyssä kokouksessa myöntänyt, että Deltafinan oli edellä 86 kohdassa mainituista syistä mahdoton pitää immuniteettihakemuksensa salassa – minkä komissio kiistää –, tämä seikka ei vaikuta mitenkään päätelmään, jonka mukaan Deltafinan olisi kuulunut osoittaa käyttäytymisellään todellista yhteistyöhenkeä ilmoittamalla komissiolle välittömästi siitä, että immuniteettihakemus oli paljastunut (ks. edellä 145–149 kohta).

166 Sama koskee tapausta, jossa Deltafinan olisi tosiasiallisesti ollut pakko paljastaa immuniteettihakemuksensa jostakin hallinnollisen menettelyn aikana mainitsemastaan syystä, ja erityisesti tapausta, jossa se olisi tosiasiallisesti joutunut – kuten se nyt väittää – niin ”pakottavaan” tilanteeseen, että asian ilmaiseminen olisi ollut välttämätöntä

siitä täysin oikeutetusta syystä, ettei se jättäisi noudattamatta sille vuoden 2002 yhteistyötiedonannon 11 kohdan b alakohdassa asetettua velvoitetta lopettaa rikkominen. Immuniteetin hakijana Deltafinan olisi kuitenkin joka tapauksessa pitänyt noudattaa edellä 123–134 kohdassa selitettyä yhteistyövelvoitetta, jonka perusteella sen olisi kuulunut ilmoittaa asian paljastumisesta välittömästi komissiolle.

167 Vaikka nyt näytettäisiinkin toteen se Deltafinan esittämä seikka, jonka mukaan se olisi suostunut komission kanssa väitetysti sovittuun ”toiseksi parhaaseen vaihtoehtoon” eli yrittänyt lievittää hakemuksensa paljastumisesta aiheutuvia kielteisiä vaikutuksia toimittamalla komissiolle sen pyytämät tiedot, tämäkään ei voi vapauttaa Deltafinaa sen velvollisuudesta ilmoittaa välittömästi komissiolle immuniteettihakemuksen paljastamisesta.

168 Siltä osin kuin Deltafina vetoaa Yhdysvalloissa ja unionin muissa jäsenvaltioissa toteutettuihin sakoista vapauttamista ja sakkojen lieventämistä koskeviin ohjelmiin, riittää, kun todetaan, ettei niillä ole tässä yhteydessä mitään merkitystä, koska Yhdysvaltojen oikeudessa omaksuttu kanta ei voi sitoa unionin oikeudessa hyväksyttyä kantaa (ks. vastaavasti yhdistetyt asiat T-191/98 ja T-212/98-T-214/98, Atlantic Container Line ym. v. komissio, tuomio 30.9.2003, Kok., s. II-3275, 1407 kohta). Deltafinan vuonna 2006 annettuun yhteistyötiedonantoon perustuvista väitteistä on riittävää todeta, ettei kyseinen tiedonanto ole sovellettavissa tämän asian taustalla oleviin tosiseikkoihin (ks. vastaavasti asia C-413/08 P, Lafarge v. komissio, tuomio 17.6.2010, Kok., s. I-5361, 108 kohta).

Tietoisuus tutkinnasta ja tutkintaan kohdistuvien vaikutusten puuttuminen

169 Ensimmäisessä kanneperusteessaan Deltafina väittää, että komissio on tehnyt ilmeisen tosiseikkoja koskevan virheen kieltäytyessään myöntämästä Deltafinalle sakkoimmuniteettia, koska se on virheellisesti lähtenyt siitä perusolettamasta, etteivät muut

kartellin jäsenet olleet tietoisia Italian raakatupakkamarkkinoita koskevasta komission tutkinnasta. Myöskään tällä väitteellä ei voida kyseenalaistaa edellä 149 kohdassa esitettyä päätelmää, jonka mukaan Deltafina rikkoi vuoden 2002 yhteistyötiedonannon 11 kohdan a alakohdassa asetettua yhteistyövelvoitetta. Vaikka muiden kartellin jäsenten osoitettaisiinkin olleen tietoisia komission tutkinnasta, tämä seikka ei suinkaan vapauttaisi Deltafinaa yhteistyövelvoitteesta, jonka perusteella sen olisi välittömästi pitänyt ilmoittaa komissiolle immuniteettihakemuksen paljastamisesta edellä 137 ja 140 kohdassa kuvailluissa kahdessa yhteydessä. Yhteistyövelvoitteen rikkomisen toteaminen on nimittäin täysin riippumatonta siitä, olivatko Deltafinan kilpailijat tietoisia tutkinnasta vai eivät.

170 Kolmannessa kanneperusteessaan Deltafina väittää, että komissio teki riidanalaisessa päätöksessä ilmeisen arviointivirheen, kun se katsoi immuniteettihakemuksen paljastamisen vaarantaneen tutkinnan. Tälläkään väitteellä ei voida kyseenalaista toteamusta, jonka mukaan Deltafina rikkoi yhteistyövelvoitettaan. Vaikka oletettaisiinkin, että edellä mainituissa kahdessa yhteydessä tapahtuneet paljastamiset eivät vaikuttanet haitallisesti tutkintaan – mitä ei ole näytetty toteen –, tällä seikalla ei voida jälkeenpäin perustella sitä, että Deltafina jätti ilmoittamatta komissiolle paljastuksista, vaikka se – kuten edellä 146 ja 147 kohdasta ilmenee – keskusteltuaan asiasta nimenomaisesti komission kanssa tiesi, että immuniteettihakemuksen mahdollista paljastumista pidettiin seikkana, joka on omiaan vaikuttamaan haitallisesti tutkintaan (ks. edellä 133 ja 134 kohta).

171 Lopuksi on hylättävä myös se ensimmäisen kanneperusteen yhteydessä esitetty väite, jonka mukaan komissio olisi virheellisesti jättänyt huomioimatta vuoden 2002 väitetiedoksiannon 8 kohdan a ja b alakohdan välisen eron. Toisin kuin Deltafina esittää, kyseisestä tiedonannosta ei ensinnäkään mistään kohden ilmene, että yllätystarkastukset olisivat tarpeen ainoastaan vuoden 2002 väitetiedoksiannon 8 kohdan a alakohdassa tarkoitetuissa tapauksissa ja ettei komission sen b alakohdassa tarkoitetuissa tapauksissa tarvitsisi välttämättä tehdä tällaisia tarkastuksia. Toiseksi oikeuskäytännöstä ilmenee, että vaikka komission tiedossa olisi jo aihetodisteita tai jopa

suoria todisteita kilpailusääntöjen rikkomisesta esimerkiksi vuoden 2002 väitetiedoksiannon 8 kohdan b alakohdassa tarkoitetun immuniteettihakemuksen tapauksessa, se voi oikeutetusti arvioida tarpeelliseksi määrätä lisätarkastuksia, joiden perusteella se voi paremmin määrittää rikkomisen, sen keston tai siihen osallistuneet yritykset (ks. vastaavasti asia C-94/00, Roquette frères, tuomio 22.10.2002, Kok., s. I-9011, 78 kohta).

172 Ensimmäiseen ja kolmanteen kanneperusteeseen liittyvät väitteet on siis hylättävä.

173 Edellä esitetyn perusteella on pääteltävä, ettei komissio tehnyt virhettä, kun se kieltäytyi riidanalaisessa päätöksessä myöntämästä Deltafinalle lopullista immuniteettia sillä perusteella, että tämä oli rikkonut vuoden 2002 väitetiedoksiannon 11 kohdan a alakohdassa tarkoitettua yhteistyövelvoitetta.

e) Väite, jossa Deltafina kieltää sopineensa tärkeimpien kilpailijoidensa kanssa hakemuksen esittämisessä noudatettavasta menettelystä

174 Toisessa kanneperusteessaan Deltafina väittää, että komissio on tehnyt riidanalaisessa päätöksessä arviointivirheen, koska sen Deltafinan käyttäytymisestä alun perin muodostama väitetysti virheellinen käsitys, joka esitetään väitetiedoksiantoon annetun lisäyksen 57 ja 60 kohdassa, on vaikuttanut riidanalaisessa päätöksessä esitettyihin päätelmiin.

175 Tästä on ensinnäkin todettava, ettei lisäyksen 57 ja 60 kohdassa sen paremmin kuin sen muissakaan kohdissa esitetyistä väitteistä ilmene, että komissio olisi lähtenyt väitetiedoksiannossa siitä, että Deltafina, Dimon Italia ja Transcatab ovat yhdessä sopineet, kuinka immuniteettihakemusten esittämisessä meneteltäisiin. Deltafinan lainaamasta lisäyksen 57 kohtaan sisältyvästä virkkeestä on puolestaan todettava, että se on puhtaasti hypoteettinen. Siinä lisäyksen 60 kohdassa olevassa virkkeessä, jossa komissio luonnehtii Deltafinan käyttäytymistä ”vilpilliseksi”, ei suinkaan viitata saman asiakirjan 57 kohdassa esitettyyn päättelyyn vaan vuoden 2002 yhteistyötiedonannosta johtuvien velvoitteiden rikkomiseen. Deltafinan väite perustuu siis lisäyksen virheelliseen tulkintaan.

176 Toiseksi on huomautettava, että kun päätöksessä on kunnioitettu puolustautumisoikeuksia siten, ettei siinä syytetä asianomaisia muista kuin niistä kilpailusääntöjen rikkomisista, joista väitetiedoksiannossa on kyse, ja siinä otetaan huomioon vain sellaiset tosiseikat, joiden osalta asianomaiset ovat voineet ilmaista kantansa, komissio voi päätöksessään muuttaa väitetiedoksiantoon sisältyviä perusteluita (ks. vastaavasti asia T-340/03, France Télécom v. komissio, tuomio 30.1.2007, Kok., s. II-107, 18 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

177 Tästä on todettava, ettei Deltafina tässä yhteydessä vetoa puolustautumisoikeuksiensa loukkaamiseen ja että se joka tapauksessa myöntää itsekin kirjelmissään, että sen kyseisessä väitteessä tarkoittamia toteamuksia ei toisteta riidanalaisessa päätöksessä.

178 Deltafina ei myöskään selitä tarkemmin, missä kohden lisäyksessä esitetyt väitteet tekevät riidanalaisesta päätöksestä virheellisen. Se tyytyy ainoastaan toteamaan, että riidanalaisessa päätöksessä on viitteitä näistä väitteistä ja että komission alun perin

saama virheellinen käsitys Deltafinan käyttäytymisestä näyttää vaikuttaneen riidanalaisessa päätöksessä esitettyihin päätelmiin.

179 Tältä osin on todettava, ettei riidanalaisessa päätöksessä ensinnäkään missään kohden mainita, että komission kieltäytyminen myöntämästä Deltafinalle immuniteettia perustuisi lähtökohtaisesti siihen, että tämä on toiminut vilpillisesti sopimalla tärkeimpien kilpailijoidensa kanssa siitä, kuinka suotuisaa kohtelua koskevan hakemuksen esittämisessä meneteltäisiin. Komission päätös olla myöntämättä Deltafinalle immuniteettia perustuu päinvastoin toteamukseen siitä, että Deltafina jätti noudattamatta yhtä vuoden 2002 yhteistyötiedonannon 11 kohdassa asetetuista edellytyksistä, koska se rikkoi mainitussa tiedonannossa tarkoitettua yhteistyövelvoitettaan.

180 Riidanalaisen päätöksen pätevyyttä ei yleensäkään voida kyseenalaistaa pelkällä viittauksella väitetiedoksiantoon annetussa lisäyksessä esitettyihin perusteluihin ja sellaisiin väitteisiin, joita ei toisteta riidanalaisessa päätöksessä, ellei samalla näytetä toteen, miltä osin riidanalainen päätös on lainvastainen lähtökohdiltaan virheellisen päättelyn seurauksena. Deltafinan esittämän kaltaisilla yleisluonteisilla väitteillä ei siis voida kyseenalaistaa riidanalaisen päätöksen pätevyyttä.

181 Näiden seikkojen perusteella myös tämä väite on hylättävä.

182 Kaikesta edellä esitetystä seuraa, että kolme ensimmäistä kanneperustetta on hylättävä kokonaisuudessaan.

B *Neljäs kanneperuste: luottamuksensuojan periaatteen, hyvän hallinnon periaatteen ja suhteellisuusperiaatteen loukkaaminen*

1. Asianosaisten lausumat

183 Deltafina esittää neljännen kanneperusteensa yhteydessä kolme väitettä.

184 Ensinnäkin Deltafina väittää, että komission päätös poistaa sille myöntämänsä ehdollinen immuniteetti loukkasi luottamuksensuojan periaatetta. Se viittaa tässä yhteydessä vuoden 2002 yhteistyötiedonannon 29 kohtaan.

185 Deltafina väittää, ettei komissiolla ollut oikeutta poistaa immuniteettia, koska se ei ollut ilmoittanut Deltafinalle ennakolta ja selvästi, että immuniteettihakemuksen paljastamista APTI:n kokouksessa pidettäisiin yhteistyövelvoitteen rikkomisena. Vuoden 2002 yhteistyötiedonannossa ja siinä 6.3.2002 päivätyssä kirjeessä, jolla komissio myönsi Deltafinalle ehdollisen immuniteetin, ei viitata sanallakaan velvollisuuteen pitää immuniteettihakemus salassa. Näissä olosuhteissa Deltafina ei voinut kohtuudella olettaa, että se menettäisi immuniteetin, jos se paljastaisi tehneensä suotuisaa kohtelua koskevan hakemuksen. Deltafinan mukaan asiasta vastaava virkamies myönsi itsekin 22.6.2004 pidetyssä kuulemisessa, ettei hän tiennyt, onko immuniteettia hakeneella yrityksellä tällainen salassapitovelvollisuus.

186 Lisäksi Deltafina väittää komission myöntäneen sille ehdollisen immuniteetin vuoden 2002 yhteistyötiedonannon 8 kohdan b alakohdan perusteella ja todenneen Deltafinan toimittamien todisteiden olevan sellaisia, että rikkominen voitiin todeta jo niiden perusteella tarvitsematta tehdä tarkastuksia. Näin ollen Deltafina väittää, ettei se voinut mitenkään aavistaa menettävänsä immuniteetin sillä perusteella, että sen katsottiin vaarantaneen komission kyvyn tehdä tarkastuksia.

187 Deltafina väittää myös ilmoittaneensa välittömästi komissiolle, että immuniteettihakemusta olisi vaikea pitää salassa, ja suostuneensa komission sille asettamaan ”tiukempaan” velvoitteeseen (higher burden) toimittamalla komissiolle pitäviä lisätodisteita. Se väittää komission muuttaneen yllättäen kantaansa ja päättäneen määrätä Deltafinalle ankarimman sakon vasta Dimon Italian 22.6.2004 pidetyssä kuulemisessa antaman lausunnon jälkeen.

188 Toiseksi Deltafina väittää, että komission päätös poistaa sille myönnetty ehdollinen immuniteetti loukkasi myös hyvän hallinnon periaatetta, koska komissio ei – vaikka Deltafina oli ennakolta ilmoittanut sille aikovansa paljastaa asian APTI:n kokouksessa – selvästi varoittanut Deltafinaa siitä, että immuniteettihakemuksen paljastaminen johtaisi immuniteetin menettämiseen.

189 Kolmanneksi Deltafina väittää, että komission päätös poistaa sille myönnetty immuniteetti loukkasi myös suhteellisuusperiaatetta, koska Deltafinalle määrätty sakko – joka oli suurin riidanalaisessa päätöksessä asetetuista sakoista eli 30 miljoonaa euroa – oli nyt tarkasteltavan asian erityisolosuhteissa täysin kohtuuton.

2. Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta

190 Deltafinan ensimmäisestä väitteestä on ensinnäkin muistutettava, että luottamuksensuojan periaate kuuluu unionin perusperiaatteisiin (ks. erityisesti asia 112/80, Dürbeck, tuomio 5.5.1981, Kok., s. 1095, 48 kohta). Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan oikeus vedota kyseiseen periaatteeseen edellyttää kolmen edellytyksen täyttymistä. Yhteisön hallintoelimen on ensiksikin täytynyt antaa asianomaiselle täsmällisiä, ehdottomia ja yhtäpitäviä vakuutteluja, jotka on antanut toimivaltainen ja luotettava taho. Näiden vakuuttelujen on toiseksi oltava sellaisia, että ne saavat aikaan perustellun odotuksen sen henkilön mielessä, jolle ne on osoitettu. Vakuuttelujen täytyy kolmanneksi olla sovellettavien normien mukaisia (ks. asia T-145/06, Omya v. komissio, tuomio 4.2.2009, Kok., s. II-145, 117 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen; ks. myös vastaavasti asia T-13/03, Nintendo ja Nintendo of Europe v. komissio, tuomio 30.4.2009, Kok., s. II-947, 203 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

191 Tässä tapauksessa ensimmäinen näistä oikeuskäytännössä määritellyistä ehdoista ei selvästikään täyty. Deltafina ei nimittäin voi väittää saaneensa täsmällisiä, ehdottomia ja yhtäpitäviä vakuutteluja siitä, että se saisi hallintomenettelyn päätteeksi lopullisen immuniteetin.

192 Tästä on ensinnäkin huomautettava, että vuoden 2002 yhteistyötiedonannon 19 kohdan mukaan – ja kuten edellä 117 kohdassa todettiin – komissio arvioi mainitun tiedonannon 11 kohdassa asetettujen edellytysten täyttymistä vasta siinä vaiheessa, kun se tekee lopullisen päätöksensä. Komissio ei siis ole mitenkään voinut lopullisen päätöksen tekemistä edeltävässä menettelyvaiheessa antaa Deltafinalle täsmällisiä vakuutteluja siitä, että tämä saisi lopullisen immuniteetin (ks. vuoden 1996 yhteistyötiedonannosta vastaavasti asia C-511/06 P, Archer Daniels Midland v. komissio, tuomio 9.7.2009, Kok., s. I-5843, 118 kohta).

193 Lisäksi on huomautettava, ettei komissiolla ole velvollisuutta erikseen tiedottaa immuniteetin hakijoille, että niiden on noudatettava vuoden 2002 yhteistyötiedonannosta johtuvia velvoitteita ja etenkin yhteistyövelvoitetta, koska näiden velvoitteiden laiminlyönnin seuraukset ilmaistaan selvästi itse tiedonannossa.

194 Mainitun tiedonannon 30 kohdasta nimittäin ilmenee, että jos jotakin tiedonannon edellytyksistä ei täytetä jossakin hallintomenettelyn vaiheessa, seurauksena voi olla kyseisissä jaksoissa määrätyn suotuisan kohtelun menettäminen. Komissiolla ei siten ollut velvollisuutta ilmoittaa erikseen Deltafinalle, mitä seurauksia sille koituisi vuoden 2002 yhteistyötiedonannon 11 kohdan a alakohdassa tarkoitetun yhteistyövelvoitteen rikkomisesta. Deltafina ei siten voi väittää, että komissio olisi tehnyt tässä virheen.

195 Lisäksi on todettava, että komissio varoitti Deltafinaa nimenomaisesti siitä, että immuniteetti myönnettäisiin ainoastaan kaikkien tiedonannon 11 kohdassa asetettujen edellytysten täyttyessä samanaikaisesti. Tämä varoitus ilmenee vuoden 2002 yhteistyötiedonannon 30 kohdasta, josta Deltafinan immuniteetin hakijana täytyi olla tietoinen, minkä lisäksi se esitetään nimenomaisesti vielä Deltafinalle 6.3.2002 lähetetyssä päätöksessä, jolla komissio myönsi sille ehdollisen immuniteettiaseman (ks. edellä 7 kohta). Päätöksen 6 perustelukappaleessa komissio ilmoittaa Deltafinalle nimenomaisesti, että ”[11 kohdan] a–c alakohdassa mainittujen edellytysten noudattamatta jättäminen missä tahansa hallinnollisen menettelyn vaiheessa voi johtaa suotuisan kohtelun menettämiseen”.

196 Kuten edellä 149 ja 173 kohdassa katsottiin, komissio ei tehnyt virhettä todetessaan, ettei Deltafinan voitu katsoa osoittaneen käyttäytymisellään todellista yhteistyöhenkeä ja että Deltafina näin ollen oli rikkonut vuoden 2002 yhteistyötiedonannon 11 kohdan a alakohdassa tarkoitettua yhteistyövelvoitetta.

197 Vaikka Deltafinalle aluksi myönnettiinkin ehdollinen immuniteetti, se jätti myöhemmin täyttämättä yhden vuoden 2002 yhteistyötiedonannossa lopullisen immuniteetin myöntämiselle asetetuista edellytyksistä. Kyseisen tiedonannon 30 kohdan mukaan tämän seurauksena voi olla suotuisan kohtelun menettäminen. Deltafina ei siis voi väittää, että sille olisi syntynyt vuoden 2002 yhteistyötiedonannosta perusteltu luottamus.

198 Deltafina ei voi vedota perustellun luottamuksen loukkaamiseen myöskään sen perusteella, että se suostui noudattamaan komission sille asettamaa ”toiseksi parasta vaihtoehtoa” toimittamalla komissiolle lisätodisteita. Kuten edellä 167 kohdassa todettiin, vaikka tämä väite pitäisikin paikkansa, se ei silti vapauttaisi Deltafinaa velvollisuudesta ilmoittaa komissiolle immuniteettihakemuksen paljastumisesta. Koska Deltafina ei ilmoittanut näistä seikoista välittömästi komissiolle, sen todettiin menettelyn lopussa jättäneen täyttämättä yhden vuoden 2002 yhteistyötiedonannossa lopulliselle immuniteetille asetetuista edellytyksistä. Näin ollen komissiolla oli oikeus ja jopa velvollisuus olla myöntämättä Deltafinalle lopullista immuniteettia.

199 Edellä 171 kohdasta ilmenee, ettei Deltafinalle voinut syntyä erityistä perusteltua luottamusta myöskään siitä, että ehdollisesta immuniteetista seuraava menettelyllinen asema myönnettiin sille vuoden 2002 yhteistyötiedonannon 8 kohdan b alakohdan eikä sen a alakohdan perusteella.

200 Tästä seuraa, että väite luottamuksensuojan periaatteen loukkaamisesta on hylättävä.

201 Toisen väitteen mukaan ehdollisen immuniteetin poistaminen loukkasi hyvän hallinnon periaatetta, koska komissio ei maininnut Deltafinalle selvästi, että hakemuksen paljastaminen saattaisi johtaa immuniteetin menettämiseen, vaikka Deltafina oli ilmoittanut sille ennakolta aikovansa paljastaa asian APTI:n kokouksessa. Tämän

väitteen voidaan heti todeta perustuvan virheellisiin perusolettamiin, eikä hyvän hallinnon periaatteen merkityksellisyyttä tässä asiayhteydessä ole tarpeen arvioida. On ensinnäkin jo todettu, että ennen 4.4.2002 pidettyä APTI:n kokousta komission ja Deltafinan välisissä tapaamisissa Deltafina ei koskaan maininnut komissiolle aikovansa vapaaehtoisesti ja harkitusti paljastaa immuniteettihakemuksensa kyseisessä kokouksessa (ks. edellä 152–160 kohta). Edellä 193 ja 194 kohdasta käy toiseksi myös ilmi, ettei komissiolla ollut velvollisuutta ilmoittaa Deltafinalle mahdollisen yhteistyövelvoitteen rikkomisen seurauksista.

202 Tästä syystä hyvän hallinnon periaatteen loukkaamista koskeva väite on hylättävä.

203 Suhteellisuusperiaatteen loukkaamista koskevasta kolmannesta väitteestä on huomautettava, että suhteellisuusperiaatteen mukaan yhteisön toimielinten toimenpiteillä ei saada ylittää rajoja, jotka johtuvat siitä, mikä on tarpeellista niillä lainmukaisesti tavoiteltujen päämäärien toteuttamiseksi ja tähän soveltuvaa, eli silloin, kun on mahdollista valita usean tarkoituksenmukaisen toimenpiteen välillä, on valittava vähiten rajoittava, eivätkä toimenpiteistä aiheutuvat haitat saa olla liian suuria tavoiteltuihin päämääriin nähden (asia C-180/96, Yhdistynyt kuningaskunta v. komissio, tuomio 5.5.1998, Kok., s. I-2265, 96 kohta ja asia T-30/05, Prym ja Prym Consumer v. komissio, tuomio 12.9.2007, 223 kohta, ei julkaistu oikeustapauskokoelmassa).

204 Deltafina väittää, että nyt tarkasteltavan asian olosuhteissa komissio loukkasi tätä periaatetta kieltäytyessään myöntämästä sille immuniteettia.

205 Tästä kysymyksestä on kuitenkin todettava, että sakoista vapauttamista ja sakkojen lieventämistä koskevan ohjelman toimintaperiaatteen mukaan, sellaisena kuin sitä kuvaillaan edellä 103 kohdassa ja sitä seuraavissa kohdissa, lopullinen sakkoimmuniteetti, joka on täydellinen poikkeus yrityksen yksilöllistä vastuuta kilpailusääntöjen

rikkomisesta koskevaan periaatteeseen, on perusteltavissa ainoastaan, jos yritys tekee tutkinnassa yhteistyötä ja helpottaa komission tehtävää, joka muodostuu unionin kilpailusääntöjen rikkomisten toteamisesta ja niistä rankaisemisesta. Komissio siis myöntää lopullisen sakkoimmuniteetin ainoastaan, jos sen vastineeksi tarjotaan todellista, kokonaisvaltaista ja nopeaa yhteistyötä. Hallinnollisen menettelyn päätteeksi myönnettävän lopullisen immuniteetin edellytyksenä on siis vuoden 2002 yhteistyötiedonannon 11 kohdan a alakohdassa tarkoitetun yhteistyövelvoitteen noudattaminen (ks. edellä 116 ja 117 kohta).

206 Tässä yhteydessä ei ole laisinkaan kohtuutonta vaatia, kuten vuoden 2002 yhteistyötiedonannon 30 kohdassa, että jos jotakin siinä asetetuista edellytyksistä ei täytetä jossakin hallintomenettelyn vaiheessa, seurauksena voi olla kyseisissä jaksoissa määrätyn suotuisan kohtelun menettäminen. Sakoista vapauttamista ja sakkojen lieventämistä koskevan ohjelman perusta ja tavoitteet nimittäin vaarantuisivat, jos suotuisaa kohtelua pyytänyt yritys voisi jättää noudattamatta mainitussa tiedonannossa asetettuja edellytyksiä ja etenkin yhteistyövelvoitetta ilman uhkaa tällaisen kohtelun menettämisestä.

207 Koska edellä jo todettiin, ettei komissio tässä tapauksessa tehnyt virhettä, kun se totesi Deltafinan rikkoneen vuoden 2002 yhteistyötiedonannon 11 kohdan a alakohdassa asetettua yhteistyövelvoitetta, Deltafina ei voi väittää, että komissio olisi loukannut suhteellisuusperiaatetta kieltäytyessään myöntämästä sille hallinnollisen menettelyn päätteeksi lopullista immuniteettia.

208 Väite, jossa vedotaan sakon kohtuuttomuuteen nyt tarkasteltavan asian olosuhteissa, liittyy Deltafinan viidenteen ja seitsemänteen kanneperusteeseen. Tätä väitettä on siis arvioitava tutkittaessa kyseisiä kanneperusteita.

209 Edellä esitetyistä syistä neljäs kanneperuste on hylättävä kokonaisuudessaan.

II *Toissijaiset kanneperusteet*

A *Viides kanneperuste: suhteellisuusperiaatteen loukkaaminen sakon laskentapohjan kohtuuttomuuden perusteella sekä perustelujen puuttuminen*

210 Deltafina esittää viidennen, kolmeen osaan jakautuvan kanneperusteensa yhteydessä useita väitteitä, joilla se pyrkii osoittamaan, että komission vahvistama sakon perusmäärä 25 miljoonaa euroa on selvästi liian suuri ja suhteeton rikkomisen vakavuuteen nähden. Deltafina vaatii unionin yleistä tuomioistuinta vahvistamaan sakon määrän uudelleen.

211 Ensiksi on todettava, että Deltafina riitauttaa muodollisesti sakon ”perusmäärän”, joka suuntaviivojen 1 kohdan B alakohdan neljännen alakohdan mukaan saadaan laskemalla yhteen rikkomisen vakavuuden ja keston perusteella vahvistetut määrät. Sen argumentaatiosta ilmenee kuitenkin, että riitautettu sakon määrä on se, joka on vahvistettu rikkomisen vakavuuden perusteella, joten tämän kanneperusteen yhteydessä kyseessä oleva määrä on sakon laskentapohja (ks. vastaavasti asia T-161/05, Hoechst v. komissio, tuomio 30.9.2009, Kok., s. II-3555, 107 kohta).

1. Yleistä

212 Alustavasti on palautettava mieliin yleiset periaatteet, jotka koskevat sakkojen määrän määrittämistä ja erityisesti rikkomisen vakavuuden arviointia sekä suhteellisuusperiaatteen soveltamista sakoissa.

213 EY 81 artiklan 1 kohdan a ja b alakohdassa todetaan nimenomaisesti yhteismarkkinoille soveltumattomiksi sellaiset sopimukset ja yhdenmukaistetut menettelytavat, joilla suoraan tai välillisesti vahvistetaan osto- tai myyntihintoja taikka muita kauppaehtoja tai joilla rajoitetaan tai valvotaan tuotantoa tai markkinoita. Tämäntyyppisiä rikkomisia on etenkin silloin, kun kysymys on horisontaalisista kartelleista, pidetty oikeuskäytännössä erittäin vakavina, koska ne vaikuttavat suoraan kyseisillä markkinoilla vallitsevan kilpailun olennaisiin parametreihin (asia T-141/94, Thyssen Stahl v. komissio, tuomio 11.3.1999, Kok., s. II-347, 675 kohta), tai kilpailusääntöjen selvinä rikkomisina (asia T-148/89, Tréfilunion v. komissio, tuomio 6.4.1995, Kok., s. II-1063, 109 kohta ja asia T-311/94, BPB de Eendracht v. komissio, tuomio 14.5.1998, Kok., s. II-1129, 303 kohta).

214 Asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 3 kohdassa säädetään, että EY 81 artiklan 1 kohdan rikkomisista määrättävän sakon suuruutta vahvistettaessa rikkomisen vakavuuden lisäksi on otettava huomioon sen kesto.

215 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan kilpailuoikeuden rikkomisten vakavuus on määritettävä erittäin monien seikkojen, kuten erityisesti asian erityisolosuhteiden, asiayhteyden ja sakkojen varoittavan vaikutuksen perusteella, vaikka huomioon otettavista arviointiperusteista ei ole vahvistettu sitovaa tai tyhjentävää luetteloa (edellä 127 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat Dansk Rørindustri ym. v. komissio, tuomion 241 kohta; asia C-534/07 P, Prym ja Prym Consumer v. komissio, tuomio 3.9.2009, Kok., s. I-7415, 54 kohta ja edellä 109 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat Erste Group Bank ym. v. komissio, tuomion 91 kohta).

216 Komissio on antanut suuntaviivat sakkojen vahvistamisesta kilpailusääntöjen rikkomisesta tekemiensä päätösten avoimuuden ja objektiivisuuden varmistamiseksi (suuntaviivojen ensimmäinen kohta).

217 Suuntaviivat ovat väline, jolla pyritään täsmentämään ylemmäntasoista oikeutta noudattaen perusteet, joita komissio aikoo soveltaa käyttäessään asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 2 kohdassa säädettyä harkintavaltaansa sakkojen vahvistamisessa. Suuntaviivat eivät ole sakkojen määräämisestä tehdyn päätöksen oikeudellinen perusta, koska kyseinen päätös perustuu asetukseen N:o 1/2003, vaan niissä määritetään yleisellä ja abstraktilla tasolla menetelmä, johon komissio on sitoutunut, kun se vahvistaa kyseisellä päätöksellä määrättyjen sakkojen suuruuden, ja varmistetaan täten yritysten oikeusvarmuus (edellä 127 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat Dansk Rørindustri ym. v. komissio, tuomion 209–213 kohta ja yhdistetyt asiat T-259/02-T-264/02 ja T-271/02, Raiffeisen Zentralbank Österreich ym. v. komissio, tuomio 14.12.2006, Kok., s. II-5169, 219 ja 223 kohta).

218 Vaikkei suuntaviivoja voidakaan siten pitää oikeussääntöinä, joita hallinto on joka tapauksessa velvollinen noudattamaan, niissä vahvistetaan kuitenkin käytännesääntöjä, joissa ilmaistaan noudatettava käytäntö ja joista hallinto voi poiketa erityistapauksissa vain perusteet esittämällä (ks. vastaavasti edellä 127 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat Dansk Rørindustri ym. v. komissio, tuomion 209 ja 210 kohta ja asia C-397/03 P, Archer Daniels Midland ja Archer Daniels Midland Ingredients v. komissio, tuomio 18.5.2006, Kok., s. I-4429, 91 kohta).

219 Se, että komissio on itse rajoittanut harkintavaltaansa antamalla kyseiset suuntaviivat, ei ole kuitenkaan ristiriidassa sen kanssa, että komissiolla on edelleen huomattava liikkumavara harkintavallan suhteen (ks. vastaavasti asia T-44/00, Mannesmannröhren-Werke v. komissio, tuomio 8.7.2004, Kok., s. II-2223, 246, 274 ja 275 kohta). Se, että komissio on täsmentänyt suuntaviivoissa näkemyksensä kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuuden arvioimisesta, ei näet estä sitä, että se arvioi kyseistä kriteeriä kokonaisvaltaisesti kaikkien kyseiseen tapaukseen liittyvien seikkojen perusteella, mukaan lukien seikat, joita ei mainita nimenomaisesti suuntaviivoissa (edellä 217 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat Raiffeisen Zentralbank Österreich ym. v. komissio, tuomion 237 kohta).

220 Suuntaviivoissa vahvistetun menetelmän mukaan komissio ottaa asianomaisille yrityksille määrättävien sakkojen määrän laskemisessa lähtökohdaksi summan, joka määritetään kilpailusääntöjen rikkomisen ”luontaisen” vakavuuden perusteella. Mainitun vakavuuden arvioimisessa on otettava huomioon rikkomisen laatu, sen todellinen vaikutus markkinoille, jos se on mitattavissa, ja asian kannalta merkityksellisten maantieteellisten markkinoiden laajuus (suuntaviivojen 1 kohdan A alakohdan ensimmäinen alakohta).

221 Tässä yhteydessä rikkomiset on luokiteltu kolmeen ryhmään eli ”vakavaa vähäisempiin rikkomuksiin”, joissa sakkojen mahdollinen määrä on 1 000–1 000 000 euroa, ”vakaviin rikkomuksiin”, joissa sakkojen mahdollinen määrä on 1–20 miljoonaa euroa, ja ”erittäin vakaviin rikkomuksiin”, joissa sakkojen mahdollinen määrä on yli 20 miljoonaa euroa (suuntaviivojen 1 kohdan A alakohdan toisen alakohdan ensimmäinen, toinen ja kolmas luetelmakohta). Komissio täsmentää erittäin vakavien rikkomisten osalta, että kysymyksessä ovat pääasiassa horisontaaliset rajoitukset, kuten hintakartellit tai markkinoiden jakaminen horisontaalisin rajoituksin, tai muut menettelyt, jotka vaikuttavat sisämarkkinoiden moitteettomaan toimintaan, kuten muiden sulkeminen pois kansallisilta markkinoilta tai monopolia vastaavassa asemassa toimivien yritysten määräävän aseman väärinkäyttö (1 kohdan A alakohdan toisen alakohdan kolmas luetelmakohta).

222 On lisäksi huomattava, että edellä 220 kohdassa mainituilla kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuuden arviointia koskevilla kolmella seikalla ei ole samaa painoarvoa kattavassa tutkimuksessa. Kilpailusääntöjen rikkomisen laadulla on ensisijainen merkitys erityisesti silloin, kun kilpailusääntöjen rikkomisia luonnehditaan ”erittäin vakaviksi” (edellä 109 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat Erste Group Bank ym. v. komissio, tuomion 101 kohta ja yhdistetyt asiat T-456/05 ja T-457/05, Gütermann ja Zwicky v. komissio, tuomio 28.4.2010, Kok., s. II-1443, 137 kohta).

223 Todellinen vaikutus markkinoihin ja maantieteellisten markkinoiden laajuus eivät sitä vastoin ole välttämättömiä seikkoja rikkomisen luokittelemiseksi erittäin vakavaksi sellaisten horisontaalisten kartellien tapauksessa, joissa on kyse etenkin, kuten nyt käsiteltävässä asiassa, hintojen vahvistamisesta. Vaikka nämä kaksi kriteeriä ovat

seikkoja, jotka on otettava huomioon rikkomisen vakavuuden arvioimiseksi, kyse on kuitenkin vain kriteereistä muiden kriteerien joukossa vakavuuden arvioimiseksi kokonaisvaltaisesti (ks. vastaavasti edellä 215 kohdassa mainittu asia Prym ja Prym Consumer v. komissio, tuomion 74 ja 81 kohta; edellä 217 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat Raiffeisen Zentralbank Österreich ym. v. komissio, tuomion 240 ja 311 kohta ja asia T-73/04, Carbone-Lorraine v. komissio, tuomio 8.10.2008, Kok., s. II-2661, 91 kohta).

224 Myös tätä nykyä hyvin vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan suuntaviivoista ilmenee, että horisontaalisia kartelleja, joissa on kyse, kuten nyt käsiteltävässä asiassa, etenkin hintojen vahvistamisesta, voidaan pelkän luonteensa perusteella pitää ”erittäin vakavina” rikkomisina ilman, että komission olisi osoitettava rikkomisen todellinen vaikutus markkinoihin (edellä 215 kohdassa mainittu asia Prym ja Prym Consumer v. komissio, tuomio 3.9.2009, 75 kohta; ks. myös vastaavasti yhdistetyt asiat T-49/02-T-51/02, Brasserie nationale ym. v. komissio, tuomio 27.7.2005, Kok., s. II-3033, 178 kohta ja asia T-38/02, Groupe Danone v. komissio, tuomio 25.10.2005, Kok., s. II-4407, 150 kohta) ja ilman, että asianomaisten maantieteellisten markkinoiden pienuus estäisi tällaista luokittelua (ks. vastaavasti edellä 109 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat Erste Group Bank ym. v. komissio, tuomion 103 kohta ja edellä 223 kohdassa mainittu asia Carbone-Lorraine v. komissio, tuomion 91 kohta).

225 Tämän johtopäätöksen vahvistaa se, että vaikka vakavien rikkomusten kuvauksessa mainitaan nimenomaisesti vaikutukset markkinoihin ja vaikutukset suureen osaan yhteismarkkinoista, erittäin vakavien rikkomusten osalta ei sitä vastoin esitetä mitään vaatimusta todellisesta vaikutuksesta markkinoihin eikä vaatimusta vaikutusten toteutumisesta tietyllä maantieteellisellä alueella (edellä 222 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat Gütermann ja Zwicky v. komissio, tuomion 137 kohta; ks. myös vastaavasti edellä 224 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat Brasserie nationale ym. v. komissio, tuomion 178 kohta ja edellä 224 kohdassa mainittu asia Groupe Danone v. komissio, tuomion 150 kohta).

226 Lisäksi nämä rikkomisen vakavuuden arviointia koskevat kolme seikkaa ovat siinä mielessä toisistaan riippuvaisia, että kilpailusääntöjen rikkomisen erityinen vakavuus jonkin perusteen perusteella saattaa korvata kilpailusääntöjen rikkomisen muilta osin vähäisemmän vakavuuden (edellä 217 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat Raiffeisen Zentralbank Österreich ym. v. komissio, tuomion 241 kohta).

227 Erityisesti nyt käsiteltävän asian osalta riidanalaisesta päätöksestä ilmenee, että komissio on määrittänyt eri adressaateille määrätyn sakon määrän sellaisen yleisen menetelmän perusteella, jonka se on vahvistanut suuntaviivoissa, ja että näin on siitä huolimatta, ettei se ole maininnut suuntaviivoja nimenomaisesti kyseisessä päätöksessä.

228 Koska Deltafina vetoaa tässä kanneperusteessa suhteellisuusperiaatteen loukkaamiseen, on myös aiheellista muistuttaa, että – kuten edellä 203 kohdassa jo todettiin – tämän periaatteen mukaan toimielinten toimenpiteillä ei saada ylittää niitä rajoja, jotka johtuvat siitä, mikä on tarpeellista niillä lainmukaisesti tavoiteltujen päämäärien toteuttamiseksi ja tähän soveltuvaa.

229 Menettelyissä, jotka komissio on pannut vireille määrätäkseen seuraamuksen kilpailusääntöjen rikkomisista, kyseisen periaatteen soveltaminen merkitsee sitä, että sakot eivät saa olla suhteettomia tavoiteltuihin päämääriin nähden eli kyseisten sääntöjen noudattamiseen nähden ja että yritykselle kilpailua koskevan rikkomisen perusteella määrätyn sakon määrän on oltava oikeassa suhteessa rikkomiseen nähden, kun tätä arvioidaan kokonaisuutena ottamalla huomioon muun muassa rikkomisen vakavuus (ks. vastaavasti edellä 203 kohdassa mainittu asia Prym ja Prym Consumer v. komissio, tuomio 12.9.2007, tuomion 223 ja 224 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen). Suhteellisuusperiaate merkitsee erityisesti sitä, että komission on vahvistettava sakko suhteessa rikkomisen vakavuuden arvioimiseksi huomioon otettuihin seikkoihin ja että sen on tässä tapauksessa sovellettava näitä seikkoja johdonmukaisesti ja objektiivisesti perustellulla tavalla (asia T-43/02, Jungbunzlauer v. komissio, tuomio 27.9.2006, Kok., s. II-3435, 226–228 kohta ja asia T-446/05, Amann & Söhne ja Cousin Filterie v. komissio, tuomio 28.4.2010, Kok., s. II-1255, 171 kohta).

2. Viidennen kanneperusteen ensimmäinen osa: suhteellisuusperiaatteen loukkaaminen markkinoiden pienen koon ja Deltafinan vaatimattoman liikevaihdon perusteella

a) Asianosaisten lausumat

230 Deltafina väittää sakon laskentapohjaa suhteettomaksi, koska se vastaa 37,1:tä prosenttia Deltafinan kyseisillä markkinoilla suorittamien vuosittaisten ostojen kokonaisarvosta, joka on 67,3 miljoonaa euroa, 52,2:ta prosenttia Deltafinan Italiassa jalostetun tupakan myynnin kokonaisarvosta, joka on 47,9 miljoonaa euroa, ja 82,5:tä prosenttia Deltafinan raakatupakan tai ensijalostetun tupakan ostojen määrästä, joka on 30,2 miljoonaa euroa. Näistä luvuista ensimmäinen ja kolmas ovat erityisen merkityksellisiä, sillä rikkominen koskee nimenomaan ostoihin liittyviä yhdenmukaistettuja menettelytapoja. Lisäksi Deltafina huomauttaa, että sakon laskentapohja ylitti yritykselle ajanjaksolla 1996–2002 kertyneen kokonaisvoiton, joka verojen jälkeen oli 23,5 miljoonaa euroa. Deltafinan mukaan näiden lukujen vertailu muiden kartellin jäsenten lukuihin osoittaa, että komission tässä tapauksessa vahvistama laskentapohja on kohtuuttoman suuri.

231 Komissio vaatii, että Deltafinan väitteet hylätään.

b) Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta

232 Ensinnäkin on todettava väitteestä, joka koskee sakon suhteettomuutta asianomaisilla markkinoilla tehtyjen ostojen kokonaisarvoon nähden, ettei asetuksesta N:o 1/2003 eikä suuntaviivoista ilmene, että sakkojen määrä on vahvistettava suoraan vaikutuksen kohteena olleiden markkinoiden koon perustella, koska kyseinen tekijä

ei ole pakollinen vaan vain yksi merkityksellisistä tekijöistä arvioitaessa rikkomisen vakavuutta (asia C-407/04 P, Dalmine v. komissio, tuomio 25.1.2007, Kok., s. I-829, 132 kohta ja edellä 215 kohdassa mainittu asia Prym ja Prym Consumer v. komissio, tuomio 3.9.2009, 55 kohta). Kyseiset säännökset eivät siis sellaisinaan edellytä komission ottavan huomioon tuotemarkkinoiden pientä kokoa (ks. vastaavasti asia T-322/01, Roquette Frères v. komissio, tuomio 27.9.2006, Kok., s. II-3137, 148 kohta).

233 Kuten edellä 215 kohdassa kuitenkin korostetaan, oikeuskäytännön mukaan komission on rikkomisen vakavuutta arvioidessaan otettava huomioon monia tekijöitä, joiden luonne ja merkitys vaihtelevat kyseessä olevan rikkomistyypin ja asianomaisen rikkomisen erityisolosuhteiden mukaan. Ei voida sulkea pois, että näihin tekijöihin, jotka osoittavat rikkomisen vakavuutta, voi kuulua tapauksen mukaan merkityksellisten tuotemarkkinoiden koko (yhdistetyt asiat 100/80-103/80, Musique Diffusion française ym. v. komissio, tuomio 7.6.1983, Kok., s. 1825, Kok. Ep. VII, s. 133, 120 kohta ja edellä 222 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat Gütermann ja Zwicky v. komissio, tuomion 267 kohta).

234 Vaikka markkinoiden koko voi olla seikka, joka on otettava huomioon rikkomisen vakavuutta todettaessa, sen merkitys siis vaihtelee asianomaisen rikkomistyypin ja asianomaisen rikkomisen erityisolosuhteiden mukaan.

235 Nyt käsiteltävässä asiassa on ensinnäkin rikkomistyypistä todettava, että kyseisellä kartellilla pyrittiin muun muassa vahvistamaan yhdessä jalostajien maksamat hinnat raakatupakasta sekä jakamaan raakatupakan toimittajat ja määrät. Tällaiset menettelytavat ovat suuntaviivoissa tarkoitettuja ”hintakartellin” tyyppisiä horisontaalisia rajoituksia ja laadultaan siis ”erittäin vakavia” rikkomisia. Suuntaviivoissa määrätään tämäntyyppisille kartelleille, jotka luokitellaan oikeuskäytännössä kilpailusääntöjen selviksi rikkomisiksi tai erittäin vakaviksi rikkomisiksi, koska ne vaikuttavat suoraan kyseisillä markkinoilla vallitsevan kilpailun olennaisiin parametreihin (ks. edellä 213 kohta), seuraamuksesta, jonka laskentapohjan vähimmäismäärä on yli 20 miljoonaa euroa.

236 Toiseksi asianomaisen rikkomisen erityisolosuhteista on todettava, ettei relevanttien markkinoiden koko ollut millään tavalla merkityksetön, koska riidanalaisen päätöksen 366 perustelukappaleesta ilmenee, että raakatupakan tuotanto Italiassa vastasi 38:aa prosenttia unionin kiintiötuotannosta. Lisäksi riidanalaisen päätöksen alaviitteestä 290 ilmenee, että koska kartelli koski myös ostoja ”kolmansilta pakkaajilta” – eli välittäjiltä, jotka ostavat itse raakatupakkaa tuottajilta ja suorittavat tupakan ensimmäisen käsittelyn –, se koski ostoja, joiden arvo ylitti pelkän Italiassa tuotetun raakatupakan ostojen arvon.

237 Deltafina ei siis voi väittää, että sen sakko on suhteeton asianomaisilla markkinoilla suoritettujen ostojen kokonaisarvoon nähden.

238 Toiseksi väitteestä, jonka mukaan sakko on suhteeton Deltafinan asianomaisilla markkinoilla suorittamien ostojen arvoon, sille tuotantoketjun loppupään markkinoilla kertyneeseen liikevaihtoon ja sen ajanjaksolla 1996–2002 saamaan kokonaisvoittoon nähden, on ensinnäkin huomautettava, ettei sovellettava oikeus sisällä yleisesti sovellettavaa periaatetta, jonka mukaan seuraamuksen olisi oltava oikeassa suhteessa yritykselle asianomaisilla markkinoilla kertyneeseen liikevaihtoon (ks. edellä 222 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat Gütermann ja Zwicky v. komissio, tuomion 277 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen), tuotantoketjun loppupään markkinoilla kertyneeseen liikevaihtoon ja kartellin kestoaikana tuotettuun voittoon nähden.

239 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan sakon suuruuden määrittämiseksi on sallittua ottaa huomioon yhtä hyvin yrityksen kokonaisliikevaihto, joka osoittaa – vaikkakin vain likimääräisesti ja epätäydellisesti – yrityksen kokoa ja taloudellista vahvuutta, kuin se osa liikevaihdosta, joka kertyy kilpailusääntöjen rikkomisen kohteena olevien tavaroiden myynnistä ja joka on näin ollen omiaan osoittamaan rikkomisen laajuutta. Kummallekaan näistä luvuista ei pidä antaa sellaista merkitystä, joka olisi suhteeton verrattuna muihin arvioinnissa huomioon otettaviin seikkoihin, ja sakon asianmukaisen määrän vahvistaminen ei näin ollen voi olla pelkän kokonaisliikevaihtoon perustuvan laskelman tulos. Näin on erityisesti silloin, kun kyseiset tavarat muodostavat

ainoastaan vähäisen osan kokonaisliikevaihdosta (edellä 233 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat Musique Diffusion française ym. v. komissio, tuomion 121 kohta; edellä 127 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat Dansk Rørindustri ym. v. komissio, tuomion 243 kohta ja yhdistetyt asiat C-322/07 P, C-327/07 P ja C-338/07 P, Papierfabrik August Koehler ym. v. komissio, tuomio 3.9.2009, Kok., s. I-7191, 114 kohta).

240 On kuitenkin todettava, kuten edellä 34 kohdasta ilmenee, että komissio on riidanalaisessa päätöksessä vahvistanut sakon määrän kullakin yrityksellä niillä markkinoilla, joilla rikkominen on tapahtunut, olleen, kyseisen tuotteen ostoina ilmaistun markkinaosuuden mukaan. Ostojen arvo asianomaisilla markkinoilla on siis ollut se kriteeri, joka on otettu huomioon määritettäessä sakon määrää käsiteltävässä asiassa.

241 Lisäksi on muistettava, että asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 2 kohdassa asetettu 10 prosentin enimmäismäärä lasketaan asianomaisen yrityksen kokonaisliikevaihdosta ja että enimmäismäärää sovelletaan ainoastaan sakon lopulliseen määrään. Tässä tapauksessa riidanalaisen päätöksen 374 ja 401 perustelukappaleesta ilmenee, että todettuaan Deltafinan emoyhtiön Universalin käyttäneen tytäryhtiössä ratkaisevaa vaikutusvaltaa komissio otti sakon määrittämisessä huomioon Universalin liikevaihdon sen varmistamiseksi, että sakolla on riittävä varoittava vaikutus. Riidanalaisen päätöksen 374 perustelukappaleessa mainituista tiedoista – joiden paikkansapitävyyttä Deltafina ei kiistä – kuitenkin ilmenee, että Deltafinalle ja Universalille määrätty sakko on alle 2 prosenttia Universalin kokonaisliikevaihdosta ja siten merkittävästi asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 2 kohdassa tarkoitettua enimmäismäärää alempi. Näin ollen Deltafina ei voi väittää, että komission vahvistama laskentapohja olisi sen kokoon nähden suhteeton (ks. vastaavasti edellä 232 kohdassa tarkoitettu asia Dalmine v. komissio, tuomion 146 kohta ja edellä 203 kohdassa tarkoitettu asia Prym ja Prym Consumer v. komissio, tuomio 12.9.2007, 229 kohta).

242 Oikeuskäytännöstä ilmenee lisäksi, että sikäli kuin lopullisen sakon määrä ei ylitä 10:tä prosenttia asianomaisen yrityksen kokonaisliikevaihdosta kilpailusääntöjen

rikkomisen viimeisenä vuonna, sitä ei voida pitää suhteettomana pelkästään sillä perusteella, että se ylittää kyseisiltä markkinoilta saadun liikevaihdon (ks. vastaavasti asia T-224/00, Archer Daniels Midland ja Archer Daniels Midland Ingredients v. komissio, tuomio 9.7.2003, Kok., s. II-2597, 200 kohta). Sama koskee tuotantoketjun loppupään markkinoilta kertynyttä liikevaihtoa. Tässä tapauksessa on kuitenkin todettava, että Deltafinalle määrätyn sakon suhteettomaksi väitetty laskentapohja ei ylitä sille asianomaisilta markkinoilta kertynyttä liikevaihtoa eikä myöskään tuotantoketjun loppupään markkinoilta kertynyttä liikevaihtoa. Jopa sakon lopullinen määrä on näitä liikevaihtoja pienempi.

243 Kun vielä ajatellaan, että rikkominen oli laadultaan erittäin vakava, sakon määrän vahvistaminen 52,2 prosenttiin Italiassa jalostetun tupakan myynnin arvosta ja 82,5 prosenttiin raakatupakan tai ensijalostetun tupakan ostoista sekä se, että sakko ylitti Universal-konsernin italialaiselle tytäryhtiölle Deltafinalle vuosina 1996–2002 kertyneen kokonaisvoiton verojen jälkeen, ei ole niin kohtuutonta, että sakosta tulee suhteettoman suuri.

244 Deltafinan viittauksista komission aiempiin päätöksiin on huomautettava, että komission päätöskäytäntö ei sinällään kuulu kilpailuoikeuden alalla sakkoihin sovellettaviin oikeussääntöihin, koska kyseiset oikeussäännöt on määritelty yksinomaan asetuksessa N:o 1/2003, sellaisena kuin sitä sovelletaan suuntaviivojen valossa, ja että komissiolla on sakkojen suuruuden määrittämisessä laaja harkintavalta eivätkä sitä sido sen aikaisemmat arvioinnit (ks. vastaavasti asia C-510/06 P, Archer Daniels Midland v. komissio, tuomio 19.3.2009, Kok., s. I-1843, 82 kohta ja edellä 109 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat Erste Group Bank ym. v. komissio, tuomion 123 kohta). Tästä seuraa, ettei Deltafinan komission aikaisemmasta päätöskäytännöstä esittämiä väitteitä voida hyväksyä.

245 Edellä esitetyn perusteella viidennen kanneperusteen ensimmäinen osa on hylättävä.

3. Viidennen kanneperusteen toinen osa: suhteellisuusperiaatteen loukkaaminen maantieteellisten markkinoiden pienuuden perusteella

a) Asianosaisten lausumat

246 Deltafina väittää myös, että komissio jätti huomioimatta rikkomisessa kyseessä olleiden maantieteellisten markkinoiden pienuuden, sillä nämä markkinat rajoittuvat Italiaan, tarkemmin sanottuna ainoastaan Italian neljälle alueelle (joille 87,5 prosenttia Italian tuotannosta on keskittynyt). Komissio on kuitenkin useissa aiemmissa tapauksissa katsonut, että jos markkinat, joilla rikkominen on tapahtunut, ovat vain pieni osa yhtenäismarkkinoita, kyseistä rikkomista on pidettävä vain ”vakavana” eikä ”erittäin vakavana”.

247 Komissio vaatii, että Deltafinan väitteet hylätään.

b) Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta

248 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan maantieteellisten markkinoiden laajuus ei myöskään ole sillä tavoin itsenäinen peruste, että ainoastaan suurinta osaa jäsenvaltioista koskevia kilpailusääntöjen rikkomisia voitaisiin luonnehtia ”erittäin vakaviksi”. Perustamissopimuksen, asetuksen N:o 17, suuntaviivojen sen enempää kuin oikeuskäytännönkään perusteella ei voida katsoa, että ainoastaan maantieteellisesti erittäin laajoja rajoituksia voitaisiin pitää tällaisina (ks. vastaavasti asia T-241/01, Scandinavian Airlines System v. komissio, tuomio 18.7.2005, Kok., s. II-2917, 87 kohta ja edellä 217 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat Raiffeisen Zentralbank Österreich ym. v. komissio, tuomion 311 kohta).

249 Lisäksi sopimukset tai yhdenmukaistetut menettelytavat, joilla pyritään muun muassa – kuten nyt käsiteltävässä asiassa – vahvistamaan ostohinnat ja jakamaan ostetut määrät, voidaan pelkän luonteensa perusteella katsoa hyvin vakavaksi rikkomiseksi tarvitsematta luonnehtia tällaisia menettelytapoja erityisellä maantieteellisellä ulottuvuudella (ks. tältä osin edellä 222–225 kohdassa mainittu oikeuskäytäntö).

250 Näin ollen kyseessä olevien maantieteellisten markkinoiden koko ei lähtökohtaisesti estä luonnehtimasta käsiteltävässä asiassa todettua rikkomista ”erittäin vakavaksi”, vaikka oletetaan, että nämä markkinat ovat pienet.

251 Ylimääräisenä seikkana on huomautettava, että vaikka on selvää, että raakatupakan tuotanto oli keskittynyt Italian tietyille alueille, on kuitenkin todettava, että kartelli koski raakatupakan ostomarkkinoita eikä tuotantomarkkinoita, joten sen soveltamisala ei kattanut pelkästään kyseisiä alueita, vaan siihen kuului koko Italian alue. Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan jäsenvaltion alue muodostaa kuitenkin merkittävän osuuden yhteismarkkinoista (ks. vastaavasti asia 322/81, Nederlandsche Banden-Industrie-Michelin v. komissio, tuomio 9.11.1983, Kok., s. 3461, Kok. Ep. VII, s. 339, 28 kohta ja edellä 224 kohdassa mainittu asia Groupe Danone v. komissio, tuomion 150 kohta).

252 Näin ollen on todettava, ettei 25 miljoonan euron laskentapohja tässä tapauksessa ole suhteeton asianomaisten maantieteellisten markkinoiden kokoon nähden.

253 Viittauksista komission aiempiin päätöksiin on todettava, että edellä 244 kohdassa mainitusta oikeuskäytännöstä ilmenee, ettei Deltafinan väitteitä komission aiemmasta päätöskäytännöstä voida hyväksyä.

254 Edellä esitetyn perusteella viidennen kanneperusteen toinen osa on siis hylättävä.

4. Viidennen kanneperusteen kolmas osa: suhteellisuusperiaatteen loukkaaminen sillä perusteella, ettei rikkomisella ollut todellista vaikutusta markkinoihin, sekä perustelujen puuttuminen

a) Asianosaisten lausumat

255 Deltafinan mukaan sakon perusmäärä on selvästi suhteeton, koska rikkomisella ei ollut vaikutusta asianomaisiin markkinoihin tai sen vaikutus oli ainoastaan rajallinen. Deltafina moittii, ettei komissio ottanut huomioon sitä käytettävissään olleista tiedoista ilmennyttä seikkaa, ettei kyseisillä raakatupakan ostohintojen vahvistamiseen liittyneillä menettelytavoilla ollut todellista vaikutusta raakatupakan markkinoihin. Deltafinan mukaan komissio myöntää itsekin riidanalaisessa päätöksessä, etteivät raakatupakan hinnat Italiassa suinkaan laskeneet vaan päinvastoin nousivat 53,5 prosenttia vuosina 1990–2000, kun muiden maataloustuotteiden hinnat nousivat samalla aikavälillä ainoastaan 15,9 prosenttia. Italiassa määrällisesti eniten tuotettujen raakatupakkalajien (Bright ja Burley) hinnat nousivat unionin jäsenvaltioista voimakkaimmin juuri Italiassa vuosina 1993–2000. Tästä komission olisi pitänyt päätellä, että menettelytavat, joista seuraamukset määrättiin ja joiden tarkoituksena oli rajoittaa raakatupakan hintojen nousua Italiassa tai estää se, olivat jääneet tehottomiksi. Nämä riidanalaisessa päätöksessä nimenomaiset mainitut tiedot olisi kuulunut ottaa huomioon rikkomisen vakavuutta arvioitaessa, ja komission olisi niiden perusteella pitänyt päätyä vahvistamaan sakolle alempi laskentapohja.

256 Toisin kuin komissio ensimmäistä kertaa vastineessaan väittää, Deltafinan mukaan rikkomisen vaikutus markkinoihin oli tässä tapauksessa selvästi mitattavissa. Deltafina katsoo, että tietoja, jotka komission mukaan olisi tarvittu vaikutuksen mittaamiseksi, ei ollut suinkaan mahdoton hankkia ja että tällaiset arvioinnit ovat yleensäkin hyvin tavanomaisia tehtäessä kartelleja koskevia päätöksiä. Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan komissiolla olisi siten ollut velvollisuus vertailla rikkomisen

aiheuttamaa tilannetta ilman rikkomista vallinneeseen tilanteeseen. Koska riidanalaisessa päätöksessä ei myöskään missään kohden mainita, mistä syistä komissio päätteli, ettei rikkominen ollut mitattavissa, myös päätöksen perusteluja on pidettävä tältä osin puutteellisina.

257 Deltafina väittää, että vaikka rikkomisen vaikutusta markkinoihin ei tässä tapauksessa tosiasiallisesti olisikaan voitu mitata – mikä siis ei pidä paikkaansa –, komission olisi pitänyt siitä huolimatta todeta, ettei rikkomisella ollut todellista vaikutusta markkinoihin. Sen perusteella, että vaikutusta on mahdoton mitata, ei nimittäin voida olettaa tällaisen vaikutuksen olevan olemassa.

258 Deltafina täsmentää vastauksessaan, ettei sen kanneperusteessa pyritä riitauttamaan rikkomisen luokittelemista ”erittäin vakavaksi” vaan laskentapohjan korottaminen rikkomisesta aiheutuneen markkinavaikutuksen perusteella.

259 Näin ollen Deltafina vaatii, että sakkoa alennetaan asianmukaisesti sen perusteella, ettei komissio ottanut sakon laskentapohjaa vahvistaessaan huomioon, että rikkomisella ei ollut vaikutusta markkinoihin, tai toissijaisesti, että sen vaikutus oli ainoastaan vähäinen.

260 Komissio vaatii, että Deltafinan väitteet hylätään.

b) Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta

261 Aluksi on muistutettava, että suuntaviivoissa mainituista kolmesta rikkomisen vakavuuden arvioimista koskevasta kriteeristä (ks. edellä 220 kohta) juuri rikkomisen laadulla on ensisijainen merkitys erittäin vakavien rikkomisten luonnehtimisessa. Sopimukset tai yhdenmukaistetut menettelytavat, joilla vahvistetaan hintoja tai jaetaan markkinoita, voidaan siten pelkästään oman laatunsa perusteella katsoa ”erittäin vakaviksi” tarvitsematta luonnehtia tällaisia menettelyjä nimenomaisella todellisella vaikutuksella markkinoihin (ks. tältä osin edellä 222–225 kohdassa mainittu oikeuskäytäntö).

262 Kuten edellä 235 kohdassa todetaan, käsiteltävässä asiassa on tässä tapauksessa todettava, että kyseisellä kartellilla pyrittiin muun muassa vahvistamaan yhdessä jalostajien maksamat hinnat raakatupakasta, jakamaan raakatupakan toimittajat ja määrät sekä vaihtamaan tietoja. Tällaiset käytännöt ovat suuntaviivoissa tarkoitettuja hintakartellin tyyppisiä horisontaalisia rajoituksia ja näin ollen luonteeltaan erittäin vakavia.

263 Tästä seuraa, että komissio on tässä tapauksessa voinut perustellusti luokitella kartellin erittäin vakavaksi kilpailusääntöjen rikkomiseksi, eikä sillä ole ollut velvollisuutta osoittaa kartellin konkreettisia vaikutuksia markkinoihin (ks. vastaavasti edellä 215 kohdassa mainittu asia Prym ja Prym Consumer v. komissio, tuomio 3.9.2009, 76 kohta ja edellä 109 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat Erste Group Bank ym. v. komissio, tuomion 103 kohta).

264 Lisäksi riidanalaisesta päätöksestä ilmenee, että vaikka komissio on kyseisen päätöksen 365 perustelukappaleessa lähtenyt suuntaviivojen sanamuodon mukaisesti siitä, että sen on rikkomisen vakavuuden arvioimiseksi otettava huomioon mainittujen suuntaviivojen 1 kohdan A alakohdan ensimmäisessä alakohdassa mainitut kolme seikkaa (ks. edellä 220 kohta), se ei ole kuitenkaan tämän jälkeen perustanut arviointiaan rikkomisen vakavuudesta rikkomisen todelliseen vaikutukseen markkinoihin.

265 Rikkomisen vakavuuden arviointia koskevassa riidanalaisen päätöksen osassa (365–369 perustelukappale) ei itse asiassa missään kohden viitata tähän arviointiperusteeseen. Komissio esittää erityisesti riidanalaisen päätöksen 368 perustelukappaleessa yleisiä huomioita ostoja koskevien kartellien kyvystä – mikä on samalla tavalla ominaista ”myyntikartelleille” – vaikuttaa kilpailuun ja viittaa siihen riidanalaisen päätöksen osaan, jossa arvioidaan jalostajien välisten sopimusten vähäistä vaikutusta kilpailuun. Tämän jälkeen se toteaa, että kyky muuttaa kilpailua on sitäkin merkityksellisempi nyt käsiteltävässä asiassa kyseessä olevan kaltaisen tuotteen kohdalla. Näitä komission huomioita ei kuitenkaan voida tulkita arvioksi rikkomisen konkreettisista vaikutuksista markkinoihin, vaan ne ovat pikemminkin näkemyksiä ostokartellin kyvystä vääristää kilpailua nyt tarkasteltavassa asiassa.

266 Deltafinan kanneperusteen tässä osassa esitetyillä väitteillä ei siis voida kyseenalaistaa rikkomisen luokittelemista erittäin vakavaksi.

267 Lisäksi on mainittava, että Deltafina tarkentaa vastauksessaan kanneperusteen tässä osassa esitettyjen väitteiden sisältöä ja selittää, ettei se kiistä rikkomisen luokittelemista erittäin vakavaksi vaan moittii komission vahvistamaa sakon laskentapohjaa suhteettomaksi, koska rikkomisella ei ollut todellista vaikutusta markkinoihin.

268 Tältä osin on todettava, että unionin järjestelmästä, joka koskee seuraamusten määräämistä kilpailusääntöjen rikkomisen perusteella – sellaisena kuin kyseinen järjestelmä on pantu täytäntöön asetuksella N:o 1/2003 ja sellaisena kuin sitä on oikeuskäytännössä tulkittu –, ilmenee, että kartellien perusteella on luonnostaan määrättävä ankarimmat sakot. Kartellien mahdollinen todellinen vaikutus markkinoihin, eli muun muassa se, missä määrin kilpailun rajoittaminen on johtanut korkeampaan markkinahintaan kuin siihen, jota olisi sovellettu ilman kartellia, ei ole ratkaiseva tekijä määritettäessä sakkojen suuruutta (ks. vastaavasti edellä 233 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat Musique Diffusion française ym. v. komissio, tuomion 120 ja 129 kohta ja asia C-286/98 P, Stora Kopparbergs Bergslags v. komissio, tuomio

16.11.2000, Kok., s. I-9925, 68–77 kohta; ks. myös julkisasiamies Mischon 18.5.2000 esittämä ratkaisuehdotus asiassa C-283/98 P, Mo och Domsjö v. komissio, tuomio 16.11.2000, Kok., s. I-9855 ratkaisuehdotuksen 95–101 kohta).

269 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan sakon asianmukaista määrää arvioitaessa kilpailunvastaisen menettelytavan suunnitelmallisuuteen liittyvillä seikoilla voi olla suurempi merkitys kuin sen vaikutuksiin liittyvillä seikoilla, varsinkin kun kyse on sellaisinaan vakavista rikkomisista, kuten hintojen vahvistamisesta (ks. vastaavasti asia C-194/99 P, Thyssen Stahl v. komissio, tuomio 2.10.2003, Kok., s. I-10821, 118 kohta; edellä 215 kohdassa mainittu asia Prym ja Prym Consumer v. komissio, tuomio 3.9.2009, 96 kohta ja asia C-554/08 P, Carbonne-Lorraine v. komissio, tuomio 12.11.2009, 44 kohta, ei julkaistu oikeustapauskokoelmassa).

270 Käsiteltävässä asiassa tosiseikkoja koskevan riidanalaisen päätöksen osan tarkastelu osoittaa, että jalostajat ovat tietoisesti panneet täytäntöön ne kilpailua rajoittavat menettelytavat, joista niille on määrätty seuraamus (ks. esim. riidanalaisen päätöksen 111, 124, 125, 141 ja 158 perustelukappale). Tämä saa lisäksi vahvistuksen siitä, että kartelli oli salainen, kuten riidanalaisen päätöksen 363 ja 473 perustelukappaleesta ilmenee.

271 Lisäksi riidanalaisen päätöksen mukaan jalostajat ovat sopineet useaan otteeseen toimenpiteistä, joilla oli tarkoitus varmistaa kartellin tehokas täytäntöönpano ja joita olivat esimerkiksi niiden kunkin tavarantoimittajan laskujen vastavuoroinen lähettäminen (riidanalaisen päätöksen 122 ja 129 perustelukappale), velvollisuus neuvotella sopimuksen ulkopuolisia ostoja tehtäessä (riidanalaisen päätöksen 139 perustelukappale), työntekijöiden valvontaa koskevat velvollisuudet, jotta työntekijät eivät tekisi aloitteita ilman tarpeellista yhteensovittamista (riidanalaisen päätöksen 140 perustelukappale), ja sellaisen rakenteen luominen, jolla varmistetaan kilpailun vastaisten tavoitteiden toteutuminen (riidanalaisen päätöksen 187 perustelukappale). Tässä yhteydessä on vielä huomautettava riidanalaisen päätöksen 383 perustelukappaleesta ilmenevän, että komissio on osoittanut, että kartelli oli pantu täytäntöön, mitä seikkaa Deltafina ei kiistä.

272 Toiseksi on todettava, että komissio otti sakon laskentapohjaa määrittäessään huomioon kunkin yrityksen lainvastaisen käyttäytymisen mahdolliset vaikutukset. Riidanalaisen päätöksen 370 ja 371 perustelukappaleesta ilmenee komission pitäneen asianmukaisena, että sakot vahvistetaan kunkin kyseessä olevan osapuolen markkina-aseman perusteella ottaen huomioon kunkin yrityksen painoarvo ja sen lainvastaisen käyttäytymisen todennäköiset seuraukset.

273 Oikeuskäytännöstä ilmenee, että vaikka näyttöä rikkomisen todellisesta vaikutuksesta markkinoihin ei olisikaan saatavilla, kunkin asianomaisen yrityksen markkinaosuus niillä markkinoilla, joita kilpailua rajoittava käytäntö koskee, on objektiivinen seikka, joka toimii tarkkana mittarina sen vastuun osalta, joka kullakin yrityksellä on katsottava olevan niiltä osin kuin on kyse siitä, kuinka haitallinen mainittu käytäntö on normaalin kilpailun kannalta (ks. vastaavasti yhdistetyt asiat T-236/01, T-239/01, T-244/01–T-246/01, T-251/01 ja T-252/01, Tokai Carbon ym. v. komissio, tuomio 29.4.2004, Kok., s. II-1181, 197 kohta). Sakon määrää vahvistettaessa kunkin yrityksen markkinaosuudet ovat oikeuskäytännön mukaan merkityksellinen peruste sen määrittämisessä, millaista vaikutusvaltaa yritys on voinut käyttää markkinoilla (asia C-185/95 P, Baustahlgewebe v. komissio, tuomio 17.12.1998, Kok., s. I-8417, 139 kohta ja edellä 215 kohdassa mainittu asia Prym ja Prym Consumer v. komissio, tuomio 3.9.2009, 62 kohta).

274 Näin ollen on todettava, että vahvistaessaan sakon laskentapohjan kunkin osapuolen markkinaosuuden mukaan komissio käytti perustetta, jota pidetään merkityksellisenä sen määrittämisessä, millainen vaikutus Deltafinan käyttäytymisellä on voinut olla markkinoihin.

275 Kun nyt kyseessä on erittäin vakavaksi luokiteltava kilpailusääntöjen rikkominen ja kun vielä otetaan huomioon edellä 270 ja 271 kohdassa mainitut menettelytavan suunnitelmallisuuteen liittyvät seikat, on katsottava, että vaikka sopimus ei olisikaan todellisuudessa vaikuttanut markkinoihin, kuten Deltafina väittää, se, että Deltafinan sakon laskentapohjaksi määritetty 25 miljoonaa euroa ylitti suuntaviivoissa

vahvistetun 20 miljoonan euron vähimmäismäärän, ei ollut epäasianmukaista, koska Deltafinan markkinaosuus oli paljon suurempi kuin muiden kartellin jäsenten.

276 Edellä esitetyn perusteella on mahdoton hyväksyä Deltafinan väitettä, jonka mukaan sakon laskentapohja olisi ilmeisen suhteeton siitä syystä, ettei rikkominen vaikuttanut mitenkään markkinoihin.

277 Erityisesti niistä riidanalaisessa päätöksessä mainituista tiedoista, joilla osoitetaan väitetysti se, ettei kartelli vaikuttanut markkinoihin (ks. edellä 255 kohta), on todettava oikeuskäytännöstä ilmenevän, että jotta kyettäisiin arvioimaan kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuutta, on ratkaisevaa selvittää, ovatko kartellin jäsenet tehneet kaikkensa antaakseen aikomuksilleen todellisen vaikutuksen. Koska siihen, mitä tämän jälkeen tapahtuu todellisuudessa saavutettujen markkinahintojen tasolla, ovat omiaan vaikuttamaan muut tekijät, jotka eivät ole kartellin jäsenten määräämisvallassa, kartellin jäsenet eivät voi lukea omaksi hyväkseen ja sakon alentamisen perusteeksi ulkoisia tekijöitä, jotka ovat haitanneet niiden pyrkimyksiä (ks. edellä 217 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat Raiffeisen Zentralbank Österreich ym. v. komissio, tuomion 287 kohta; edellä 223 kohdassa mainittu asia Carbone-Lorraine v. komissio, tuomion 86 kohta ja edellä 222 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat Gütermann ja Zwicky v. komissio, tuomion 130 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

278 Nyt tarkasteltavan kaltaisessa tapauksessa, jossa kartellin jäsenet ovat toteuttaneet toimenpiteitä antaakseen kilpailun vastaisille aikomuksilleen todellisen vaikutuksen (ks. edellä 270 ja erityisesti 271 kohta), Deltafinan mainitseman tupakan hintojen nousun kaltainen hintakehitys markkinoilla ei yksinään riitä perusteeksi sakon alentamiselle. Ei nimittäin voida sulkea pois sitä, että ilman kartellia hintojen nousu olisi ollut vielä tätäkin merkittävämpää.

279 Oikeuskäytännön mukaan tilanteessa, jossa komissio on näyttänyt toteen kartellin täytäntöönpanon, ei myöskään voida vaatia, että komissio osoittaa järjestelmällisesti,

että asianomaiset yritykset ovat todellisuudessa kyenneet sopimusten avulla saavuttamaan liiketoimelle korkeamman – tai kuten käsiteltävässä asiassa ostokartellien osalta alemman – hintatason kuin se, joka ilman kartellia olisi vallinnut. Olisi suhteetonta vaatia tällaista näyttöä, joka vaatisi huomattavia resursseja, koska se edellyttäisi turvautumista hypoteettisiin laskelmiin, jotka perustuisivat taloudellisiin malleihin, joiden paikkansapitävyyden varmistaminen olisi tuomioistuimelle hankalaa ja joiden oikeellisuutta ei ole millään tavoin osoitettu (ks. vastaavasti edellä 217 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat Raiffeisen Zentralbank Österreich ym. v. komissio, tuomion 286 kohta; edellä 223 kohdassa mainittu asia Carbone-Lorraine v. komissio, tuomion 85 kohta ja edellä 222 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat Gütermann ja Zwicky v. komissio, tuomion 129 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

280 Vaikka siis komission käytössä olisikin tietoja, jotka osoittaisivat, että raakatupakan hinnat ovat nousseet enemmän kuin muiden maataloustuotteiden hinnat keskimäärin, tästä ei seuraa, että komissiolla olisi velvollisuus näyttää toteen, että jalostajien välisten sopimusten avulla on todellisuudessa kyetty saavuttamaan alempi hintataso kuin se, joka ilman kartellia olisi vallinnut.

281 Deltafina väittää vielä, että komissio on jättänyt noudattamatta perusteluvelvollisuuttaan, koska riidanalaisessa päätöksessä ei selitetä, millä perusteilla komissio katsoi, etteivät rikkomisen vaikutukset olleet mitattavissa.

282 Perusteluvelvollisuudesta on ensinnäkin huomautettava oikeuskäytännöstä ilmenevän, että vahvistettaessa sakkoja kilpailuoikeuden rikkomisen vuoksi perusteluvelvollisuus täytetään, jos komissio ilmoittaa päätöksessään ne arvioinnissa huomioon ottamansa seikat, joiden avulla se on voinut määrittää kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuuden ja keston. Sellaisen päätöksen osalta, jossa usealle yritykselle määrätään sakkoja, perusteluvelvollisuuden laajuutta on arvioitava ottaen huomioon erityisesti se seikka, että kilpailusääntöjen rikkomisten vakavuus on määritettävä erittäin monien seikkojen, kuten erityisesti asian ominaispiirteiden, asiayhteyden ja sakkojen ennalta ehkäisevän vaikutuksen perusteella, eikä huomioon otettavista arviointiperusteista ole vahvistettu sitovaa tai tyhjentävää luetteloa (yhdistetyt asiat C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P–C-252/99 P ja C-254/99 P,

Limburgse Vinyl Maatschappij ym. v. komissio, tuomio 15.10.2002, Kok., s. I-8375, 463 ja 465 kohta).

283 Komissio luettelee tässä tapauksessa riidanalaisen päätöksen 365–376 perustelukappaleessa seikat, jotka se otti huomioon sakon laskentapohjan vahvistamisessa kartelliin osallistuneille yrityksille. Näiden seikkojen joukossa komissio mainitsee erityisesti kriteerit, joiden perusteella se on arvioinut rikkomisen vakavuutta suuntaviivojen perusteella ja tämän jälkeen vahvistanut sakon laskentapohjan luokittelemalla yritykset markkinaosuuksittain sen mukaan, mikä on niiden merkitys markkinoilla, kun otetaan huomioon kunkin yrityksen painoarvo ja sen lainvastaisen käyttäytymisen todennäköiset seuraukset. Oikeuskäytännössä perusteluvelvollisuuden noudattamiselle asetetut edellytykset on näin ollen täytetty.

284 Erityisesti tästä Deltafinan väitteestä on huomautettava, ettei todellinen vaikutus markkinoihin ole välttämätön seikka rikkomisen luokittelemiseksi erittäin vakavaksi sellaisten horisontaalisten kartellien tapauksessa, joissa on kyse etenkin, kuten nyt tarkasteltavassa asiassa, hintojen vahvistamisesta, eikä komissiolla ollut velvollisuutta ottaa sitä huomioon arvioidessaan rikkomisen vakavuutta (ks. edellä 222–224 ja 261–265 kohta). Kuten edellä 264 ja 265 kohdassa todetaan, komissio ei nojautunut rikkomisen vakavuuden arvioinnissa tähän kriteeriin. Se, ettei komissio perustellut, miksi se jätti päätöksessään huomiotta sellaisen kriteerin, jota se ei edes ollut velvollinen ottamaan huomioon ja jonka huomioon ottamista se ei pitänyt tässä tapauksessa tarpeellisena, ei kuitenkaan voi merkitä perustelujen puuttumista Deltafinan sakkoa vahvistettaessa.

285 Tästä on huomautettava, että EY 81 artiklan rikkomisia koskevissa arvioinneissa EY 253 artiklaa ei voida tulkita siten, että siinä asetetaan komissiolle velvollisuus selittää päätöksissään ne syyt, joiden perusteella se ei sakon määrän laskemisen osalta ole omaksunut ratkaisuja, jotka olisivat vaihtoehtoisia siihen ratkaisuun nähden, johon

kanteen kohteena olevassa päätöksessä on tosiasiallisesti päädytty (ks. asia T-18/05, IMI ym. v. komissio, tuomio 19.5.2010, Kok., s. II-1769, 153 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

286 Näin ollen komissiota ei voida moittia perusteluvelvollisuuden noudattamatta jättämisestä.

287 Kaikkien edellä esitettyjen seikkojen perusteella viidennen kanneperusteen kolmas osa on hylättävä.

288 Edellä todetun perusteella viides valitusperuste on siis hylättävä kokonaisuudessaan.

B *Seitsemäs kanneperuste: lieventävien olosuhteiden virheellinen arviointi sekä yhdenvertaisen kohtelun periaatteen ja suhteellisuusperiaatteen loukkaaminen*

1. Asianosaisten lausumat

289 Seitsemännessä kanneperusteessaan Deltafina moittii komissiota siitä, ettei tämä ottanut Deltafinan käyttäytymistä arvioidessaan huomioon tiettyä lieventävää olosuhdetta, jonka perusteella sakkoa olisi pitänyt alentaa. Komissio toisin sanoen jätti huomiotta sen, että asian tosiseikkojen tapahtuma-aikaan kartellin toimialaa koskeva lainsäädäntö oli erittäin epäselvä ja että oli siis epävarmaa, sovelletaanko EY

81 artiklaa toimialakohtaisiin sopimuksiin. Deltafinan mukaan näitä sopimuksia sääntelevä laki eli toimialakohtaisia sopimuksia sekä viljelysopimuksia ja maataloustuotteiden myyntisopimuksia koskevasta sääntelystä 16.3.1988 annettu laki nro 88 (legge nro 88 sulle norme sugli accordi interprofessionali e sui contratti di coltivazione e vendita dei prodotti agricoli; GURI nro 69, 23.3.1988; jäljempänä laki nro 88/88) on itse asiassa toiminut kannustimena jalostajien horisontaaliselle yhteistoiminnalle. Deltafinan mukaan riidanalaisen päätöksen 315 ja 359–362 perustelukappaleesta ilmenee, että vaikka komissio oli tietoinen tästä tilanteesta, se ei kuitenkaan tehnyt siitä sellaisia päätelmiä, jotka olisivat vaikuttaneet sakon määrän vahvistamiseen.

290 Deltafina väittää vielä, että komissio olisi myöntänyt jalostajille 40 prosentin sakonalennuksen [EY] 81 artiklan 1 kohdan mukaisesta menettelystä (Asia COMP/C.38.238/B.2 – Raakatupakka-ala – Espanja) 20.10.2004 tehdyn komission päätöksen K(2004) 4030 lopullinen (jäljempänä Espanjan raakatupakka-alaa koskevassa asiassa tehty päätös) taustalla olevassa asiassa, jossa vallinnut lainsäädäntökehys oli olennaisilta osiltaan samanlainen kuin nyt tarkasteltavassa asiassa.

291 Edelleen Deltafina väittää, että sille määrätty sakko on suhteeton, kun otetaan huomioon seikat, joiden perusteella komissio päätti olla myöntämättä sille immuniteettia. Deltafina korostaa, ettei immuniteettihakemuksen paljastaminen haitannut mitenkään komission tutkintaa, ettei Deltafinan vilpitöntä mieltä hallinnollisen menettelyn aikana voida kyseenalaistaa ja että komissio myönsi itsekin, että Deltafinan apu tutkinnassa oli merkittävää ja että asiaan liittyi ”poikkeuksellisia ominaispiirteitä”, koska Deltafina oli ensimmäinen vuoden 2002 yhteistyötiedonannon perusteella immuniteettia hakenut yritys ja koska kyseessä oli ensimmäinen kerta, kun yritykseltä on poistettu ehdollinen immuniteetti. Tästä huolimatta komissio määräsi Deltafinan käyttäytymisestä poikkeuksellisen suuren sakon, vaikkei edes asiasta vastaava komission virkamies osannut 26 kuukauden kuluttua asian tosiseikkojen tapahtumahetkestä sanoa, merkitsikö kyseinen käyttäytyminen tosiasiallisesti yhteistyövelvoitteen rikkomista (ks. edellä 185 kohta). Deltafina vetoaa myös siihen, että komission käytäntönä on ollut määrätä symbolisia sakkoja tapauksissa, joissa vallitsee kohtuullinen epäily rikkomisen olemassaolosta.

292 Istunnossa Deltafina moitti edellä 190 kohdassa mainitun asiassa Nintendo ja Nintendo of Europe vastaan komissio annetun tuomion 169 kohtaan viitaten komissiota siitä, ettei tämä myöntänyt Deltafinalle yhteistyön perusteella yhtä suurta sakonalennusta kuin Dimon Italialle, jonka sakkoa alennettiin 50 prosenttia, vaikka Dimon Italia aloitti yhteistyön Deltafinaa myöhemmin ja vaikka Deltafinan yhteistyö oli laadultaan merkittävämpää kuin sen.

293 Komissio vaatii, että Deltafinan väitteet hylätään.

2. Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta

294 Lieventävien olosuhteiden huomiotta jättämistä koskevasta väitteestä on huomautettava, että harkittaessa seuraamuksen suuruutta kyseinen kansallinen lainsäädäntö voi vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan olla lieventävä asianhaara, jonka valossa asianomaisten yritysten menettelyä voidaan arvioida (asia C-198/01, CIF, tuomio 9.9.2003, Kok., s. I-8055, 57 kohta ja edellä 109 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat Erste Group Bank ym. v. komissio, tuomion 228 kohta ja sitä seuraavat kohdat).

295 Lisäksi on aiheellista huomauttaa, että suuntaviivojen 3 kohdassa esitetään ei-tyhjentävä luettelo lieventävistä olosuhteista, joiden perusteella sakon perusmäärää voidaan alentaa. Yhtenä näistä olosuhteista mainitaan osoitus siitä, ettei yritys ole ollut tietoinen kilpailua rajoittavan toimintansa laittomuudesta.

296 Tässä tapauksessa on todettava, että komissio otti riidanalaisessa päätöksessä huomioon kansallisen lainsäädäntökehyksen ja erityisesti Deltafinan mainitseman lain nro 88/88. Komissio tarkasteli kyseisen lain vaikutuksia erityisesti riidanalaisen

päätöksen 315–324 ja 358–362 kohdassa. Tässä yhteydessä komissio vahvistaa, että kansallinen lainsäädäntökehys oli omiaan aiheuttamaan epävarmuutta APTI:n ja Unitabin menettelytapojen laillisuudesta. Nimenomaan tästä syystä komissio määräsi näille järjestöille symboliset sakot (ks. erityisesti riidanalaisen päätöksen 362 perustelukappale).

297 Jalostajien kartellista, johon Deltafina osallistui, on kuitenkin huomautettava komission todenneen riidanalaisen päätöksen 323 perustelukappaleessa, että kartelli ”kuuluu täysin [EY] 81 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan, sillä siihen ei sovellettu lain nro 88/88 säännöksiä, koska sillä pyrittiin olennaisesti vahvistamaan toimituksille enimmäishinnat tai keskimääräiset hinnat sekä jakamaan määrät ja toimittajat”. Deltafina ei kiistä tätä toteamusta. Se ainoastaan väittää, että kansallinen lainsäädäntökehys on toiminut kannustimena jalostajien horisontaaliselle yhteistoiminnalle, esittämättä kuitenkaan väitteensä tueksi minkäänlaista näyttöä.

298 Deltafina ei siis voi väittää, että komission olisi pitänyt ottaa lainsäädäntökehys huomioon lieventävänä olosuhteena.

299 Espanjan raakatupakka-alaa koskevassa asiassa tehtyyn komission päätökseen liittyvästä väitteestä on huomautettava, että vaikka Deltafina ei sanokaan tätä suoraan, se kuitenkin lähtökohtaisesti väittää komission loukanneen yhdenvertaisen kohtelun periaatetta siinä, että komissio on toisessa, nyt tarkasteltavan asian kaltaisessa tapauksessa tunnustanut lainsäädännön lieventäväksi tekijäksi jalostajien kohdalla.

300 Tässä yhteydessä on muistutettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan yhdenvertaisuusperiaatetta loukataan ainoastaan, jos toisiinsa rinnastettavissa olevia tilanteita kohdellaan eri tavalla tai jos erilaisia tilanteita kohdellaan samalla tavalla ja jos tällainen kohtelu ei ole objektiivisesti perusteltua (asia 106/83, Sermide, tuomio 13.12.1984, Kok., s. 4209, 28 kohta ja asia T-161/05, Hoechst v. komissio, tuomio 30.9.2009, Kok., s. II-3555, 79 kohta).

301 Tässä tapauksessa kahden kyseessä olevan päätöksen vertailu siltä osin kuin on kyse kansallisen säännöstön vaikutuksesta riidanalaisiin menettelytapoihin osoittaa, että kyseisissä kahdessa tilanteessa on huomattavia eroja. Erityisesti Espanjan raakatupakka-alaa koskevassa asiassa tehdyn päätöksen 52 perustelukappaleesta ja sitä seuraavista perustelukappaleista, 349 perustelukappaleesta ja sitä seuraavista perustelukappaleista sekä 426–429, 437 ja 438 perustelukappaleesta ilmenee, että viranomaisilla oli ollut Espanjassa merkittävä tehtävä neuvoteltaessa tuottajien ja jalostajien välisiä sopimuksia. Kyse oli ”julkisiksi” luonnehdituista neuvotteluista. Espanjassa oli jopa voimassa ”ministeriön omaksuma käytäntö, jonka mukaan osapuolille annettiin lupa neuvotella yhteisesti tupakan osto- ja myyntiehdoista, hinnat mukaan lukien, ja heitä jopa kannustettiin siihen” (Espanjan raakatupakka-alaa koskevassa asiassa tehdyn päätöksen 60 perustelukappale). Komissio on tämän perusteella päätellyt, että ”tuottajien edustajien ja jalostajien edustajien välisissä julkisissa neuvotteluissa oli määritetty ainakin tietyissä määrin sisällöllinen asiayhteys (erityisesti siltä osin kuin on kyse tilaisuuksista neuvotella ja omaksua yhteinen kanta), jossa jalostajat olivat saattaneet sen yhteisen kannan lisäksi, jonka ne omaksuisivat julkisten neuvottelujen yhteydessä, kehittää salaisen strategiansa keskimääräisistä (korkeimmista) toimitushinnoista ja määristä” (Espanjan raakatupakka-alaa koskevassa asiassa tehdyn päätöksen 438 perustelukappale). Komissio on pääosin tästä syystä alentanut espanjalaisille jalostajille määrättyjen sakkojen perusmäärää 40 prosentilla.

302 On todettava, että nyt käsiteltävässä asiassa julkisilla viranomaisilla ei ole ollut tällaista tehtävää jalostajien ja tuottajien välisissä neuvotteluissa. Deltafina ei siis voi väittää, että komissio loukkasi yhdenvertaisen kohtelun periaatetta, koska se ei ottanut huomioon kyseistä lieventävää olosuhdetta.

303 Lisäksi on huomautettava, että oikeuskäytännön mukaan pelkästään se, että komissio on aiemmassa päätöskäytännössään pitänyt tiettyjä tekijöitä lieventävinä olosuhteina sakon suuruutta määrättäessä, ei merkitse, että komission olisi arvioitava kysymystä samalla tavalla myöhemmässä päätöksessä (asia T-23/99, LR AF 1998 v. komissio, tuomio 20.3.2002, Kok., s. II-1705, 337 kohta ja edellä 224 kohdassa mainittu asia

Groupe Danone v. komissio, tuomion 395 kohta). Deltafina ei siis voi toisessa asiassa lieventäväksi olosuhteeksi tunnustetun tekijän perusteella päätellä, että komissio on tehnyt virheen nyt tarkasteltavassa asiassa.

304 Seuraavaksi on tutkittava Deltafinan väite, jonka mukaan sakko on suhteeton, kun otetaan huomioon seikat, joiden perusteella komissio päätti olla myöntämättä Deltafinalle lopullista immuniteettia.

305 Tässä yhteydessä on huomautettava, että todettuaan riidanalaisessa päätöksessä – virhettä tekemättä – Deltafinan rikkoneen yhteistyövelvoitettaan komissio päätti hallinnollisen menettelyn lopussa olla myöntämättä sille lopullista immuniteettia. Koska Deltafinaan ei enää sovellettu suotuisaa kohtelua, sille määrättiin laittomaan jalostajakartelliin osallistumisesta sakkoseuraamus, jonka laskentapohjaksi vahvistettiin 60 miljoonaa euroa (riidanalaisen päätöksen 379 perustelukappale).

306 Vaikka Deltafina oli jättänyt täyttämättä yhden vuoden 2002 yhteistyötiedonannossa immuniteetin myöntämiselle asetetuista pakollisista edellytyksistä, komissio päätti alentaa sen sakkoa todettuaan lieventäväksi olosuhteeksi sen, että Deltafina oli menettelyn aikana tehnyt merkittävää yhteistyötä komission kanssa. Edellä 38–42 kohdassa esitettyjen näkökohtien perusteella komissio päätti myöntää Deltafinalle 50 prosentin alennuksen sakosta.

307 On kuitenkin todettava, että sakon alennusta määrittäessään komissio otti huomioon ja tunnusti sekä asian poikkeukselliset olosuhteet että Deltafinan merkittävän ja koko menettelyn ajan jatkuneen yhteistyön, johon Deltafina vetoaa väitteensä tueksi. Näiden tekijöiden perusteella ja yhteistyövelvoitteen rikkomisesta huolimatta komissio myönsi Deltafinalle merkittävän alennuksen sakosta, joka sille muutoin olisi pitänyt määrätä.

308 Nyt tarkasteltavan asian olosuhteissa ja tämän sakonalennuksen saatuaan Deltafina ei voi väittää sakon olevan suhteeton niihin seikkoihin nähden, joiden perusteella komissio päätti poistaa siltä immuniteetin. Deltafinan muutkaan väitteet eivät voi kyseenalaistaa tätä päätelmää.

309 Väitettä, jonka mukaan tutkinnalle ei olisi aiheutunut haittaa, ei ole näytetty toteen, eikä sillä myöskään ole merkitystä yhteistyövelvoitteen rikkomisen toteamisen (ks. edellä 171 kohta) sen enempää kuin yhteistyön arvioinninkaan kannalta. Koska Deltafina on tässä tapauksessa todistetusti rikkonut yhteistyövelvoitettaan, se ei voi vaatia lisää sakonalennusta vetoamalla toimineensa vilpittömässä mielessä hallinnollisen menettelyn aikana. Deltafinan mainitsemasta komission käytännöstä määrätä symbolisia sakkoja on todettava, ettei sekään kyseenalaista edellä mainittua päätelmää, kun otetaan huomioon edellä 244 kohdassa mainittu oikeuskäytäntö.

310 Vedotessaan ensimmäisen kerran vasta suullisessa käsittelyssä siihen, että komissio loukkasi yhdenvertaisen kohtelun periaatetta alentamalla Dimon Italian sakkoa, Deltafina on esittänyt uusia perusteita, jotka eivät perustu käsittelyn aikana esille tulleisiin oikeudellisiin seikkoihin ja tosiseikkoihin. Unionin yleisen tuomioistuimen työjärjestyksen 48 artiklan 2 kohdan ensimmäisen alakohdan mukaan tällaisia perusteita ei siten voida ottaa tutkittaviksi.

311 Edellä esitetyn perusteella seitsemäs kanneperuste on hylättävä kokonaisuudessaan.

312 Näin ollen vaatimukset, jotka koskevat riidanalaisen päätöksen osittaista kumoamista, on hylättävä kokonaisuudessaan. Unionin yleinen tuomioistuin katsoo toissijaisesti esitetyistä riidanalaisen päätöksen muuttamisvaatimuksista, ettei mikään seikka

nyt käsiteltävässä asiassa ole omiaan oikeuttamaan sakon määrän alentamista, joten kyseistä vaatimusta ei ole hyväksyttävä. Kaikesta edellä esitetystä seuraa, että kanne on hylättävä kokonaisuudessaan.

III *Asiakirjan esittämistä koskeva pyyntö*

313 Deltafinan pyynnöstä, joka koskee komission määräämistä esittämään eräs vastineeseen liitetty asiakirja kokonaisuudessaan (ks. edellä 68 kohta), on ensinnäkin huomautettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan komissiolla ei ole velvollisuutta asettaa saataville toimielimen sisäisiä asiakirjoja menettelyn aikana (asia T-7/89, Hercules Chemicals v. komissio, tuomio 17.12.1991, Kok., s. II-1711, Kok. Ep. XI, s. II-79, 54 kohta ja yhdistetyt asiat T-25/95, T-26/95, T-30/95-T-32/95, T-34/95–T-39/95, T-42/95–T-46/95, T-48/95, T-50/95–T-65/95, T-68/95–T-71/95, T-87/95, T-88/95, T-103/95 ja T-104/95, Cimenteries CBR ym. v. komissio, tuomio 15.3.2000, Kok., s. II-491, 420 kohta). Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan komission sisäisiä asiakirjoja ei oikeudenkäynnin aikana anneta kantajien tietoon, elleivät kyseisen tapauksen poikkeukselliset olosuhteet sitä edellytä painavien syiden vuoksi, joiden olemassaolo kantajien on näytettävä toteen. Rajoitus, joka koskee oikeutta tutustua sisäisiin asiakirjoihin, on perusteltu asianomaisen toimielimen hyvän toiminnan varmistamiseksi kilpailusääntöjen rikkomisen estämisessä (ks. asia T-9/99, HFB ym. v. komissio, tuomio 20.3.2002, Kok., s. II-1487, 40 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

314 Tässä tapauksessa on kuitenkin todettava, ettei Deltafina ole näyttänyt toteen, että nyt tarkasteltavassa asiassa vallitsisivat sellaiset poikkeukselliset olosuhteet, jotka painavien syiden vuoksi edellyttäisivät Deltafinan pyytämän asiakirjan luovuttamista kokonaisuudessaan sen tutustuttavaksi, ja ettei Deltafina ole selittänyt, millä perusteella tällä asiakirjalla voisi olla merkitystä puolustautumisoikeuksien kannalta. Sen pyyntöä tämän asiakirjan esittämisestä kokonaisuudessaan ei näin ollen voida hyväksyä.

Oikeudenkäyntikulut

315 Unionin yleisen tuomioistuimen työjärjestyksen 87 artiklan 2 kohdan mukaan asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut.

316 Koska Deltafina on hävinnyt asian, se on komission vaatimusten mukaisesti velvoitettava korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Näillä perusteilla

UNIONIN YLEINEN TUOMIOISTUIN (kolmas jaosto)

on ratkaissut asian seuraavasti:

1) Kanne hylätään.

2) Deltafina SpA velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Azizi Cremona Frimodt Nielsen

Julistettiin Luxemburgissa 9 päivänä syyskuuta 2011.

Allekirjoitukset

Sisällys

Asian tausta ..... II - 5649

I Hallinnollinen menettely ..... II - 5650

II Riidanalainen päätös ..... II - 5654

A Kilpailusääntöjen rikkominen ja siitä vastuuseen joutuminen ..... II - 5655

B Sakon määrän laskeminen ..... II - 5656

1. Sakon perusmäärän määrittäminen ..... II - 5656

2. Lieventävät olosuhteet ..... II - 5658

C Deltafinan immuniteettihakemus ..... II - 5660

1. Merkitykselliset tosiseikat ..... II - 5661

2. Deltafinan syyksi luettava vuoden 2002 yhteistyötiedonannon 11 kohdan a alakohdassa asetetun velvoitteen noudattamatta jättäminen ..... II - 5663

Oikeudenkäyntimenettely ja asianosaisten vaatimukset ..... II - 5667

Oikeudellinen arviointi ..... II - 5668

I Ensisijaiset kanneperusteet ..... II - 5669

A Kolme ensimmäistä kanneperustetta: ilmeiset arviointivirheet siltä osin kuin Deltafinalle ei myönnetty lopullista sakkoimmuniteettia ..... II - 5670

1. Asianosaisten lausumat ..... II - 5670

2. Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 5677

a) Sakoista vapauttamista ja sakkojen lieventämistä koskeva ohjelma .. II - 5677

b) Yhteistyövelvoitteen ulottuvuus ..... II - 5682

c) Deltafinan syyksi luettava yhteistyövelvoitteen rikkominen ..... II - 5686

d) Deltafinan erityiset väitteet virheistä, joita komissio teki riidanalaisessa päätöksessä siltä osin kuin se kieltäytyi myöntämästä Deltafinalle lopullista immuniteettia ..... II - 5690

Väite, jonka mukaan komissio olisi hyväksynyt immuniteettihakemuksen paljastamisen APTI:n kokouksessa ..... II - 5690

– Aikomuksen väitetty ilmoittaminen ennalta komissiolle ... II - 5690

– Väitetty yhteisymmärrys asian paljastamisen väistämättömyydestä ..... II - 5694

Tietoisuus tutkinnasta ja tutkintaan kohdistuvien vaikutusten puuttuminen ..... II - 5695

e) Väite, jossa Deltafina kieltää sopineensa tärkeimpien kilpailijoidensa kanssa hakemuksen esittämisessä noudatettavasta menettelystä .... II - 5697

B Neljäs kanneperuste: luottamuksensuojan periaatteen, hyvän hallinnon periaatteen ja suhteellisuusperiaatteen loukkaaminen ..... II - 5700

1. Asianosaisten lausumat ..... II - 5700

2. Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 5702

II Toissijaiset kanneperusteet ..... II - 5707

A Viides kanneperuste: suhteellisuusperiaatteen loukkaaminen sakon laskentapohjan kohtuuttomuuden perusteella sekä perustelujen puuttuminen ..... II - 5707

1. Yleistä ..... II - 5707

2. Viidennen kanneperusteen ensimmäinen osa: suhteellisuusperiaatteen loukkaaminen markkinoiden pienen koon ja Deltafinan vaatimattoman liikevaihdon perusteella ..... II - 5713

a) Asianosaisten lausumat ..... II - 5713

b) Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 5713

3. Viidennen kanneperusteen toinen osa: suhteellisuusperiaatteen loukkaaminen maantieteellisten markkinoiden pienuuden perusteella ..... II - 5718

a) Asianosaisten lausumat ..... II - 5718

b) Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 5718

4. Viidennen kanneperusteen kolmas osa: suhteellisuusperiaatteen loukkaaminen sillä perusteella, ettei rikkomisella ollut todellista vaikutusta markkinoihin, sekä perustelujen puuttuminen ..... II - 5720

a) Asianosaisten lausumat ..... II - 5720

b) Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 5722

B Seitsemäs kanneperuste: lieventävien olosuhteiden virheellinen arviointi sekä yhdenvertaisen kohtelun periaatteen ja suhteellisuusperiaatteen loukkaaminen ..... II - 5729

1. Asianosaisten lausumat ..... II - 5729

2. Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 5731

III Asiakirjan esittämistä koskeva pyyntö ..... II - 5736

Oikeudenkäyntikulut ..... II - 5737